

ULB Halle
001 872 214

3/1

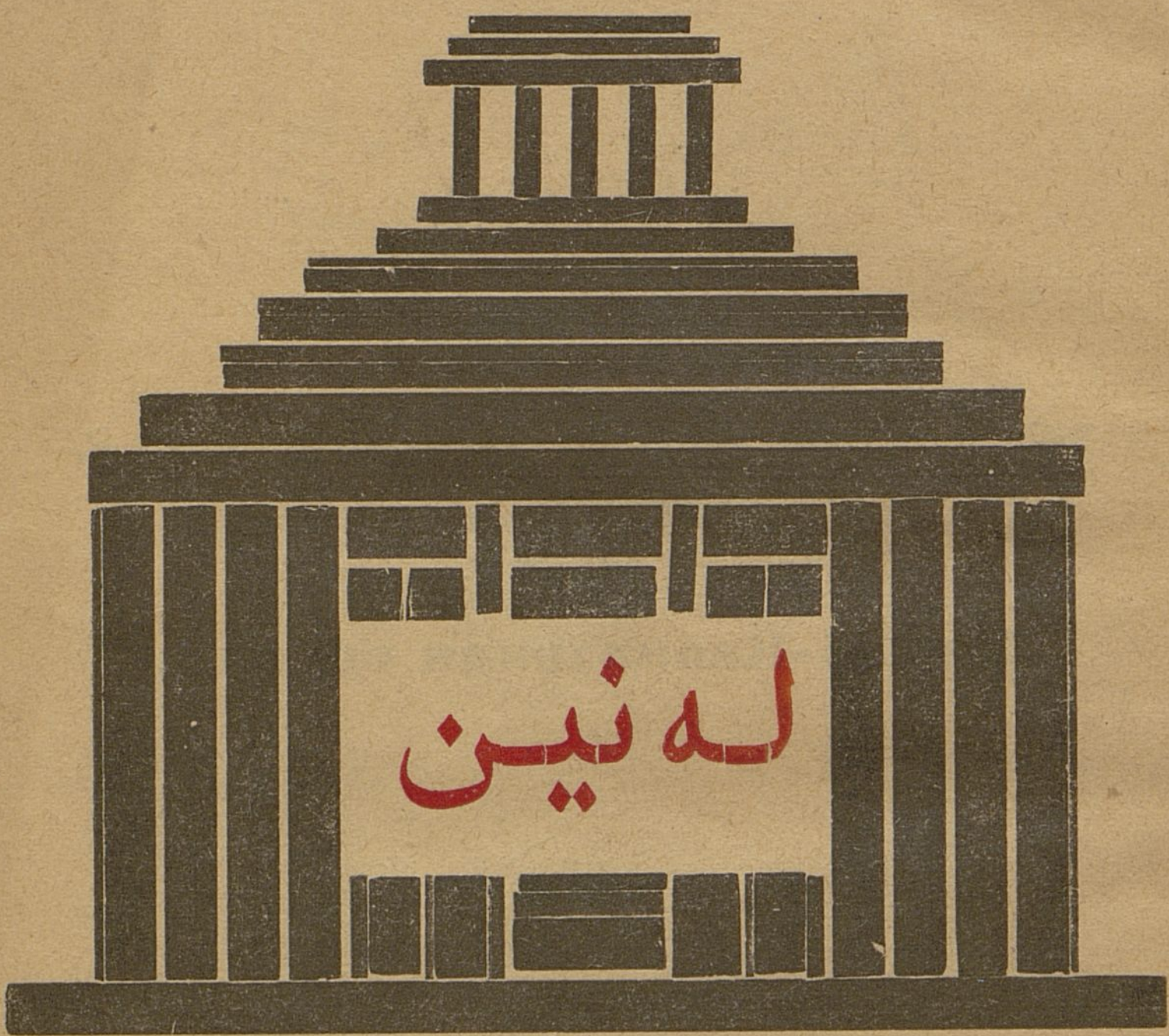
①; Fan 6356

Jan 6356

ژ. نه و سکی.

له نیننی قابیری.

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗД - ВО НАРОДОВ С. С. С. Р.

Москва, Никольская, 10.

Северо-Кавказская секция.

□□

В. И. Невский. В. И. ЛЕНИН (УЛЬЯНОВ).
Перевел на карачаево-болкарский язык М. КОРКМАЗОВ.

ۋ. ی. نهوسکی

1927
1859

Neoskiy : Lenin

ولادیمیر یلیچ

لنین

(ولیانوف)

قاراچای بلا مالقار تیگه قورقمازلانی ماجید
کوچور گه ندی.

Fan 6356

س. س. س. ر. میلله تلهرینی ارا باسماسی.

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

Главлит № 27642

Тираж 2000 экз.

1-я типография Центр. Изд-ва Народов Союза С. С. Р.

ولادیمیر یلییچ و لیا نۆف (ن.له نین)

(1870 - 1924 ۱۱.)

ئەکی جییرما بلا و ن وچ چیل موندان الغین، و روسدا
اله کساندر II پاتچا خلیق ئەتگەن زاماندا یشچی
خالق پۆمەشچیکلەنی، کاپیتالیستلەنی بۆ یونسخالارینی
تۆبۆندە تورغان زاماندا سیمبیرسک دەگەن شاخاردا،
بیربای بۆ لمان و یدەگیدە بیر جاشچیق توودو، و ل تووغان
جاشچیقنی بۆینونا تۆشدۆ یشچیلە بلا کرەستییانلا بلا
بیرگە بۆلوب پۆمەشچیکلەنی جەرلەرین سیریب، کەسلەری
قۆللاری بلا جەرگە ورونگان اداملاغا بەریرگە،
یشچیلەنی الانی جاوولاریندان، یەلەیندەن (حۆزیاینلاریننان)
باشلارینا بۆش ئەتەرگە، اندان سۆرا دونیاننی بۆلومون
تامیری بلا تۆرلەندیریب سۆسیالیستی سترۆیغا بورورغا.
ۆل چاش تووغان ویدەگی سیمبیرسکایا گوبەرنیادا
خالق شکۆللانی دیرەکتۆرلاری بۆلوب تورغان
ولیانۆف نو ویدەگیسییەدی.

وليان ولو نيكولايني جاشي يليا، له نيننى اتاسي
استراخان ده گن شاخاردا بايلغيدا بولماغان بيسر
ولولو غودا بولماغان اتادان انادان توغانه دى. عيلمودا،
خالق شكوللاغا ديره كتورلوق وروننودا كه سيني
قيني بلا، يشنى سؤيمه كليگى بلا تابخانه دى.
ول سيمبيرسكايا گوبه رنينا دا خالققا عيلمونو
جايفانلانى هم ياشچيلاريني بيري ته دى. كه سيني يشى بلا،
جارلي خالقني سؤيمه كليگى بلا ول جاشا وونو ارتينا
(ولورونواللندا) كه سيني قينالغان قيني نه خاير
كه لتير گه نين كوردو. ول سيمبيرسكايا گوبه رنينا دا (434)
تورت جوز جبيرما بلا و نتورت شكول اچدي، ول
اچخان شكوللادا جبيرما ميگ سابي وقويه دى.
ول و يده گى يشله گه ننى سؤيگه ن و يده گيه دى،
جاراشوو بيري بيري ايتخانين ته تيب جاشاغان، نه دندا
يگيله رى، ول و يده گى كه سلهرينى اتالاريندان انالاريندان
كه سى قيني بلا جاشاغان خالقني سؤيه رگه و ره نديله
(له نيننى اتاسي اناسي كه سى قيني بلا جاشاغان خالقني
بهك سؤيه يه ديله) يشچيله نى، كه رستيبانلانى، داغيدا الا كيبك
ونوغوب و لوشسوز بولوب تورغان ادملانى.
ما وليان ولو يليا ني جاشي ولاديمير 1870 جيلدا

ايرەل اينى 10 (جاشى تەرگەو بلا ايرەلنى 23) اللای
ۋیدەگیدە تووغاندى.

يليانى جاشى ولاديمير گيمنازيادا وقوغاندى،
قارناشي كيبىك ولدا بەك يگى وقويەدى.

ولياننى جاشى ولاديمير گيمنازياني بو شارغا، الانى
ۋيلەرينە بەك وللو اچوو تۋشدۋ؛ انى تامادا قارناشي
وليان ولو يلياني جاشى الەكساندرنى ول زاماندا
پاتچاخ بۆلوب تورغان الەكساندر ۋچۈنچو اسماققا
اسدى. ول پاتچاخ - الەكساندر ۋچۈنچو اتاسى الەكساندر
ئەگىنچىدەندا بەك ونوقدورايدى كرەستيانلانى. ول
پاتچاخلىق ئەتگەن زاماندا كرەستيانلا پۆمەشچىكلەگە
بوغووغا تۋشۋوب تۆختادىلا، يشچىلەنى زاباستوو كالارىنا
كۈچ بلا، زور بلا تۆختادىلە، خالق ۋچۈن دەب
ۋرگە قۆبخان تۋز اداملانى ساولاي تۋرمەلەگە سالادى،
كاترژناغا يەيەدى، داغىدا ۋلتۋرەدى (كازنىت ئەتە ەدى)
ما انى بو ارتىقلىقلارى ۋچۈن يلياني جاشى
ولاديميرنى قارناشي الەكساندر كەسىنى نۆگەرلەرى
بلا پاتچاخخا خالق ۋچۈن دەرت جەتدىرىرگە مورات
ئەتىب تەبرەدىلە، الەكساندر ئەكىنچىنى ۋلتۋرگەنچا
اندا ۋلتۋرۋرگە.

الای بۆلغان ۋچۇن یش الا ئەتگەن موراتچا بۆلمادی.
پاتچاخنی شیپۆنلاری الەكساندرنی پزیندان مارلاب
توتوب بەردیلەدا 1887 جیلدا الەكساندر پاتچاخنی
قۆلوندا اسماققا اسپیب ۆلدۆ.

ۋیدەگیگە جەتگەن بوشوو یلیانی جاشی ولادیمیرنی
بەك میداخ ئەتدی. الای بۆلسادا پاتچاخنی اسماقلاری
كەسمەكلەری لەنیننی بیردا قۆرقوتالماللا، ۆل
خالقنی قورو پاتچاخلانی تۆبلەریندەن الغان ۆغای
خارنە تۆرلۆ ونوقماقلىقداندا چىغارىپ باشلارینا بۆش
ئەتیب قۆیارغا نە مادار بۆلور دەب انی یزلەب باشلادی.
بو مورات بلا خالقنی جاشاون یگی ئەتەر یشا بلان
یلیانی جاشی ولادیمیر كەسینی عیلموسون ۆسدۆرۆب
خالق ۋچۇن كۆرەشیرگە نە زات كەرەك بۆلغانین بیلیب،
خالقنی جاشاون باجارتیر ۋچۇن وللو شكۆلغا -
قازانسكى ونیۆرسیتەتگە كیردی.

یلیانی جاشی ولادیمیر بیر مینوتخا ونوتمادی، انی
بۆرچو، خالق باشینا ازات بۆلور ۋچۇن كۆرەشمە کلیگیندە
الاغا بۆلوشماقلىق بۆلغانین. الای بۆلغان ۋچۇن جاندارمالادا،
پاتچاخنی شیپۆنلاریدا یلیانی جاشی ولادیمیرنی نە تۆرلۆ

ۋىدەگىدەن چىققانىن بىردا ونوتماي نە ئەتگەننە بىز پىندان
قاراول بۆلۈب ايلانايەلە.

انى سەبەبلى ونيۇرسىتەتگە كىرگەن جىلدا ۋاغونا
ستودەنتلە تامادالارى بلا (ناچالنيك بلا) ئەتگەن قاوغاغا
قوشولغان سا دەب انى ونيۇرسىتەتدەن قىستادىلا، يلىانى
جاشى ولادىمىر كەسىنى ۋقوون بىر بۆلەك جىل كەتتەپ
الاي بۆشادى.

ىلىانى جاشى ولادىمىرنى كازانسكاييا گوبەرنىيادا
كۆكۈشكىنۆ دەگەن ئەلگە قىستادىلا؛ بلايدا ۋل نە
كۈچۈندا سالىب عىلموغا كۆرەشدى. اندان سۆرادا 1848
جىلدا كۆممونىزمنى ورلوغون سالغان ماركس بلا
ئەنگەلسنى، نەمچا رەۋلۇسىۋنەرلەنى جازغانلارنى
(سۆچىنەنىيالارنى) نە قاروون سالالغانىن سالىب ۋقودو.
1889 جىلدا يلىانى جاشى ولادىمىر باش شىكولغا
(ونىۇرسىتەتگە) نە كىرىرگە نەدا ساولاي انى كورسونا
ئەكزامەن بەرىرگە مورات ئەتتەپ كۆردۇدا انى نە كەسىن
المادىلا نە ئەكزامەنىن المادىلا، 1888 - 89 - جىلنى
قىشىن ساولاي قازاندا اشىردى. الغىندا بەك كۆرەشىب
ماركسنى جازغانىن ۋقودو، انى بلا بىرگە قازاندا ىشچىلەنى
ۋرتالارىندا كۆرەشىب تاشا ىشچى سۆيوزلا قورارغا

كۆرەشكەن رەۋلۇسىيەنەرلە بلا شاغرى بۆلدو. 1889
جىلدا جاي يىلاني جاشي ولادىمير قازاندىن ساماراغا
كۆچدۇ. 1890 جىلدا يىلاني جاشي ولادىميرگە وللو
شكۆانو (ونيۆرسىتەتنى) ساولاي كورسونا ئەكزامەن
بەرىگە بويوردولا. يىلاني جاشي ولادىمير پەتروگرادسكى
ونيۆرسىتەتدە (زاكون، سۇت، اداملاني ئەركىنلىكلەرى،
ۆل ئەركىنلىكلەنى سۇتدە قورولماقلىق، قولغان، جاماغات
بلا جاماغاتنى مۇلكۇ ۆقولغان عىلمولا بۆلغان ۆتدە لەنياسىنا
ئەكزامەن بەردى، ۆل ۆتدە لەنيياغا) يورىدىچەسكى فاكولتەت
دەب ايتىلناهدى)

يىلاني جاشي ولادىمير 1893 جىلغا دەرى سامارادا
جاشاب كەسىنى عىلموسون ۆسدۇردۇ، بەگىتدى، اندان
سورادا كەسىنى تۆگەرەگىنە كەسى كىبىك ماركسنى كۆممونىزمنى
ۆقوتخاني جاللى رەۋلۇسىيەنەرلەنى جىيدى.
1893 جىلنى قاچىندا يىلاني جاشي ولادىمير سامارادان
پەتروگرادقا كۆچدۇ.

يشچىلەنى رەۋلۇسىياني تەبرەندىرىب باشلاغانلارى
بو جىلادا بۆلغاندى؛ باشخا سۆز بلا پاتچاخلى رۆسسىياني
باشخا - باشخا شاخارلارنىدا يشچىلەرى كاپىتالىستلەنى
پۆمەشچىكلەنى، پاتچاخنى ونوقدورماقلارنىدان قوتولورغا

جاگگیزبیر مادی بولغانین اگگیلاب باشلادیلا، ول
ماداردا نهدی دسهك؟ - الا ونوقدوروب تورغان
یشله وچو خالقنی بیرتیلی بولوب، بیرگه بولوب زاباستوات-
قاوغا ئەتمه کلیکلەری، ساولای یشچیلە بلا کرهستییانلا بیرچا
پاتچاخادا انی نۆگەرلەرینه دا قاریشیب چیمماقلیقلاری،
بو زاتلانی باریندا ایریب یشچیلە کەسلەرینی تاشا
سویوزلارین قوراب باشلادیلا.

یشچیلە ول سویوزلارین سوسیال - دەموکراتلا بلا
بیرگه بولوب قوراهدیله، سوسیال - دەموکراتلانی ییننەتلەری
پاتچاخنی، پۆمهشچیکلەنی، کاپیتالیستلەنی قوراتیب الانی
جەرلەرین، کاپیتاللارین سیریب کەسی قیینی بلا جاشاغان
خالققا بەریرگه ئەدی.

اللا سویوزلادا یشچیلە کۆب بولور وچون (نه
وچون دسهك؟ - سویوزلادا ارتهلله نه قادار کۆب بولسالا
سویوزلا ول قادار کوشلۇ بولادیلا) یشچیلەگه اخشی
اگگلاتیرغا کەرەك ئەدی بو قادار تەرسلیکنی، الانی
قیینلیقلارینی تامیری قایدا بولغانین. ول قادار تەرسلیکدا
ول قادار قیینلیقدا، بولغان بایلیقدا، جەرلەدا پاتچاخنی،
کاپیتالیستلەنیکی، پۆمهشچیکلەنیکی بولوب یشله وچو
یشچیلە بلا کرهستییانلانی کۆزلەریندن جیلاموقلاری

فۇرومى ۋەسلەرىندەن ازايلارى تايماي تورغانىنى نەدەن
چىققانىن اكيلا تىرغا كەرەگەدى.

سۆسىيال - دەمۆكراتلا پەترۆگرتدا خار قايدا بۆلغان
سۆيوزلار پىندان كۆشلۇ بۆلغان بىر سۆيوز قورادېلا، ۆل
سۆيوزغا «يشىچى خالقنى باشىنا بۆش ئەتەر ۋچۇن
كۆرەشگەن سۆيوز» دە يەللە (Союз борьбы за освобождение
рабочего класса.)

ۆل سۆيوزنو قوراغانلا و.ى. وليان ولو - لەنين،
داغېدا انى جووق نۆگەرلەرى، - ستاركوف، كرژيژانئوسكى،
ونەيەف، سيلۋين، مارتوف، نادەژدا كۆنستانتىنونا
كروپسكايا - ارتدا لەنينگە ئەرگە باردى.

بو سۆيوزدا لەنين كەسىنى ئەم يىگى ئەم باش
يشىچى بۆلەنن بەلگىلى ئەتدى.

ۆل پەترۆگراتنى يشىچىلەرىنى كروژۆكلار پىن ۆقوتادى،
الانى ۆقوتخان زامانىدا كارل ماركسنى ۆقووندا
اگېلاتادى؛ يشىچىلەنى ونوقماقلىقدان چىغارماقلىق
يشىچىلەنى كەسلەرىنى يشلەرىدى دەب، يلىانى جاشى ولادىمىر
سامارادا تورغان زامانىدا ۆغونا كەسىنى ئەم الفىن
ئەتگەن كىتابىن جازغانەدى. ۆل كىتابىنى باشى («خالقنى
شۆخلارى» نە زاتلاللا، الا سۆسىيال - دەمۆكراتلا بلانەك

قازاوات ئەتىب كۆرەشەللە». ۋەل كىتاب باسماغا جاشېرتېن
ورولغانەدى، اندا ۋرۇس یشچىلە بلا كرەستىيانلانى
پاتچاخنى، كاپىتالىستلەنى، پۆمەشچىكلەنى بۆيونسخالارېنى
تۇبۇندەن قوتخارېر مادارالابلا (یشچىلەنى تاشاسۆيوزلارېن
قوراب، ستاچكالا ئەتىب، قۇلغا ساوت سابا الېب)
كۆرەشمە كلىكىدى دەب، اندان سۆرادا یشچىلەنى بلاى توقوم
كۆرەشمە كلىكلەرىنە زاران بۇلغان اداملا، يلىانى جاشى
ولادىمىر كىبك یشچىلەنى پاتچاخ بلا كاپىتالىستلە بلا
پۆمەشچىكلە بلا كۆرەشېرگە ۋستدۋرگەن سۆسىيال دەمۆكراتلا
بلا كۆرەشگەن اداملا خالقنى - یشچىلەنى شۇخلارې تۇيولدۇلە
جاولارېدېلا دەب جازېلغانەدىدا، بورژوى پراۋىتەلستوا ۋەل
كىتابنى وتورو باسماغا وردوروغا قۇيارېق تۇيۇلەدى.
1895 جېلدا لەنىن زاگرانىساغا كەتدېدا اندا، ۋروسنو

بەلسكىگى رەۋلوسىۋنەرى - ۋروس سۆسىيال - دەمۆكراتلانى
ئەم باشلارېنى بېرى پلەخان ولووالەنتىننى جاشى گەۋرگى بلا
شاغرى بۆلوب انى «ئىشنى ازات ئەتگەن» освобождение
«труда» دەگەن گروپپاسى بلا (ۋروس سۆسىيال -
دەمۆكراتلانى ئەم الفېن قورالغان سۆيوزلارې بلا)
یش باپلادى.

زاگرانیسادان قایتیب له نین بیز ول اللیندا ایتخان
یشچیله نی تاشا ساییوزلارین قوراب باشلادی «په ته ربورگنو
یشچی خالقنی باشینا بوش نه ته ر وچون کوره شگه ن
سویوزون» و روسچا ایتالا „Петербургский союз борь
бы за освобождение рабочего класса“
تاشا - جاشیرتین یشله ر که که ره گه دی.

یشچیله نی و قوتخان، الاغا جاولاری کیم بولغانین
شوخلاری کیم بولغانین و ره تگه ن ادام کیم بولسادا
پولیسسیا انی پزیندان توشوب توتوب، تورمه له که سالیب
کاترژناغا ییب، اسماق، که سمه ک نه تیپ ایلانایه دی، دا ما،
مونو وچون ول سویوزلادا یشله گه نله جاشیرتین یشله ر که
که ره گه دیله. ده کابرنی سه گیزینده - که چه له نیننیدا نو که رله ریندا
توتدولادا تورمه که سالدیلا، الا تورمه ده 1897 جیلدا
یانوارنی ایاغینا ده ری و لتوردولا. الای بولغان وچون
یلیانی جاشی ولادیمیر تورمه ده و لتوروب تورغانلایدا
یشچیله ر وچون کوره شگه نین توختامادی. ول زاماندا
1896 جیلدا جای په تر و گراتنی قوماچ سوغو وچو یشچیله ری
بولوب 30 میگ چاقلی یشچی الانی ونوقدوروب تورغان
کاپیتالیستله که قارشچی بولوب قوبدولا، ستاچکا نه تیپ
که سله رینی جاشاولارین باجارتیرغا، یش کوننو

قېسخارتېرغا، جال خاقلارېن كۆبرەك ئەتدېرېرگە دەب
د. ا. ك. زاتلا يزلەب تۆختادېلا.

ولادىمىر يلىيىچ قوراغان «پەتەربورگنوئىشچى كلاسنى
بۆشلار اوچۇن قورالغان سۆيوزو» يىشچىلەنى وّل
كۆرەشكەن زامانلارېندا الاغا بەك بۆلۈشدو؛ تاشا
سۆبراننىيالا ئەتىب، سۆبراننىيالادا يىشچىلەنى بېرىكىدىرىپ
كۆشلۈ ئەتىب، يىشچىلەر قورو كۆرەشۈ بلا تابارېقدېلا
يزلەگەنلەرېن دەب جازېلغان باسما قاغىتلا چاچېب، يىشسىز
قالقان بىشچىلەگە اچخا جېىب، قېسخا سۆز پېتەرنى
يىشچىلەرىنى باشچىلارې بۆلۈب، كىمگەدا بەلگىلى 1896
بلا 1897 جېلدا پەترۆ گراتنى يىشچىلەرى خورلادېلا:
يىشچىلەنى بېرىگىب كۆرەشكەنلەرى سەبەبلى پاتچاخ
(1897 جېلدا يىوننو 2) يىش كۆننۈ قېسخارتېرغا دەب
زاكۆن چىغاردې.

تۆرمەدە وّلتوروب تورغانلاى لەنىن باستاوات
ئەتكەن يىشچىلەگە قاغىتلا، داغىدا كىتابچىقلا جازېب يىەدې
(«تازىرنى خاقىندان» كىتابچىق). وّل جازغانلانى يىشچىلەنى
سۆيوزلارې باسماغا وراەدىلە.

پاتچاخنى پۆلىسىياسى يانوارنى اياغىندا لەنىنى وچ

جېلغا سېيىر كە، ئەنيسە يسكاييا گوبەرنىياغا شوشەنسكۆە
دەگەن ئەلگە يىدى.

الاي بۆلغان ۋچۇن تۆرمەلە، سسېلكا لەنين كىيىك
ادامنى سېندېرالېرامى؟ ۋغاي سېندېرمازلا! سېندېرالغاندا
ئەتالماللا قاتېدان - قاتې، كۋشلۇدەن كۋشلۇ ئەتىب بارغان
بۆلماسا. ارې يىگەندەن سۆرا ۋل كەسىنى ئەتكەن يىننەتىنە
انداندا قاتې بۆلدو - خالققا نە جۆل بلا يگىلىك چىغارېر
ساغېشىنا. زامان بۆشونا كەتمەز ۋچۇن ۋل اندادا كەسىدا
ۋقوب قالغانلانېدا ۋقوتوب باشلادې.

اندا تورغان زامانېدا لەنين يشچىلەگە خالقنى
بۆشلار ۋچۇن قايسى جۆل بلا بارېرغا كەرەك بۆلغانېن
ۋرەتكەن كىتابلارېن جازدې.

انىوا ۋرەتېرگە كەرەك ئەدى، نەۋچۇن دەسەك؟ -
يشچىلەنى باشلارېن توپانگا يىب، تۋز جۆلدان اجاشدېرغان
اداملا بارەللە. اللاي اداملانى جارتېسى يشچى خالقنى
تۋز جاولارېيەدىلە، جارتېسېوا، خالقنى جاشاۋ قالاي
بارغانېن، قايرې بارغانېن بىلمەگەن اداملا ئەدىلە.

يشچى خالقنى جاولارې - پۆمەشچىكلەنى، كاپىتالىستلەنى
يىنتەرەسلەرېن ساقلانغان - بايلا، ۋقوغان اداملا ئەدىلە،
ارتدا الادان خالقنى جاوو بۆلغان بەلوگوار دەپساللا

بلا كۆنتر-رەۋ لۇسيۆ نەر پارتىيالا چىقىدىلا (ۋل پارتىيالا:
كادەتلە، ئەسەرلەللە). الانى كۆرەشكەنلەرى لە نىننى ۋ قوتخاننن
تەرسىنە بورورغاەدى (كۆمونيستى ماركسىزمنى). ۋل
ۋ قوونو كومونيست، ماركسىزم دەپ ايتىلغانى انى چىغارغان
كومونيست - كارل ماركسدىدا انى ۋ چۈندۇ. انى - لە نىننى
ۋ قوتخاننن بوزارغا، انى تەرسىنە ايلاندېرېرغا كۆرەشكەن
جاولا، كەسلەرىنى كىتابلارېندا نە تابخان ۋ تۇرۇكلەرىن
جازېب سۆسىيال - دەمۆكراتلانى اماللاەدىلە.

خالقنى قالاي بۆشلارغا بىلمەگەن، انى مادارى نە
بۆلغاننن اگېلاماغان اداملاوا، خالق بلا بىر جۆلنو بارا
تورسالادا، خالق ۋ چۈن قىيلىق كۆرسەلەدا ۋل خالقنى
جاولارى ايتخاننگا ياناەدىلەدا، چىرمالاەدىلەدا قالاەللە.
لە نىن كەسىنى «ۋروس سۆسىيال دەمۆ - كراتلانى
ئەتەرىك يىشلەرى»، «задачи русских социал-демократов»,
«Развитие капитализма в России» دەپ ايتىلغان كىتابلارېندا بەك
ارو ايرتېب ايتادى خالقنى جاولارېنى ۋ قوتخانلارى
ۋ تۇرۇكدۇ، خالقنى شۆخلارېنا تەرگەلىب تورغان اداملادا
كۆبدۇلە خالقنى چىرماغانلا.

يشچيله بلا كرهستيانلانى ۆل تۇبەشىپ ايرىلووچو
شۆخلارېنى جاڭىلغانلارې نەزاتدادې دەسەك؟ -الانى موراتلارې
بلايشچيله الغى بورون ۆنۆوۋچۇن پاتچاخ بلا كۇرەشىرگە
كەرەك تۇيولدۇلە، جالارېن ۆسدۇرتۇرگە، يىگى ۋىلەگە
تۇشەرگە، يش كۇننۇ قىسختىرغا يزلەرگە كەرەكدىلە.
الا اڭگىلايالمادىلە پاتچاخ توروب يشچيله ۆل زاتلانى
بىرىندا تابارغا قۇللارېندان كەلمەزلىگىن. پاتچاخ
كەسىنى اسكەرى بلا پولىسىيالارې بلا يشچيله نى يەلەرى
(خۆزىاينلارې بلا) پۆمەشچىكلەگە يشچيله نى، كرهستيانلانى
سالىپ ونوقدوروب توروغا، بۆلوشادې دا، مامونو ۋچۇن
پاتچاخ توروب يشچيله بلا كرهستيانلانا راخاتلىق
جاشا ۆقۇدو.

موندان نە چىغادې؟ اندان چىققان ما بودو: كەسىگى
جاشا ۆگو سۇيەيەسەك، انى باجارتىرغا يزلەسەك پاتچاخ
بلادا، كاپىتالىستلە بلادا، پۆمەشچىكلە بلادا، پولىسىيا بلادا،
بارې بلادا بىردەن كۇرەش.

ۆل ازدي، ۆروسدا داغىدا اللانى اداملادا بارەدىلە
(ارتدا الادان ئەسەرلە چىقىدىلا) ۆروسدا ئەم وللو كۇچ
كرهستيانلادىلا، ۆروسدا ۆمۇرگە دەرىدا چىغارىق تۇيۇلدۇ

اللاى كۆب يىشچى، پاتچاخنى ورنوندىن چىغارىرغا
قۇلوندان كەلىرچا، دەگەن.

لەننىن كەسىنى كىتابلارېندا اللاى اداملاغا قارشىچى
جازغاندى: وروسدا يىشچى بەك كۆبدۇ دەب، الار
وقادار كۆبدۇلە، ئەندى الا اگىلا بىدا باشلاغاندىلا
كەسلەرىن بوشلار ۋچۇن كىم بلا كۆرەشیرگە كەرەك
بۇلغانىن، قالاي كۆرەشیرگە كەرەك بۇلغانىن، يىشچىلەنى و نوتوب
قورو كرهستىيانلا غا پشانىب تۇختاماقلىق وللو چا گىلېشلىقدى
دەب، پاتچاخ بلا كۆرەشمە كلىكدە، كاپىتالىستلە بلا
كۆرەشمە كلىكدە، الا كىبىك داغىدا پۆمە شچىكلە بلا
كۆرەشمە كلىكدە ئەم وللو كۆچ يىشچىلەدىلە دەب جازغان
كىتابلارېدا لەننىن كەسىدا يىشچى خالققا بەك ارو
كۆرۈندۇلە. لەننىنى تۆگەرەگىنە لەننىن كىبىك يىشچى
خالققا تۇز، انى باشىنا بوش ئەتەر ۋچۇن كۆرەشگەن
اداملا جىپىلدىلا. لەننىنى موراتىن، داغىدا بارىپىز نىدا وستازىپىز
ماركسنى وقوون يىشچىلە بلا كرهستىيانلانى ورتالارېندا
جايىب باشلادىلا، اللاى اداملا - سۆسىيال - دەمۆكراتلا
1898 جىلدا بۇلغان سۆسىيال - دەمۆكرات كروژۇ -
كلادان جىپىب بىر وللو سۆيوز قورارغا مورات ئەتدىلە،
ۆل مورات بلا مارت ايدا مپىسك دەگەن شاخارغا جىپىلدىلا.

اندان اري نه يش نه تهرله رينه ونوو نه تهر و جئون. ول
سيه زتده نه م كوشلو په ترو كراتني، موسكواني، كيه ونو،
نه كاتهرينتوسلانو داغيدا چووت يشچيله ني سويوزلاري
(بوندا) يشچيله گه كازهت ورورچا، داغيدا تاشا يشچي
سويوزلا قورارچا نه م باش (سه نترالني) كوميتتهت
اچد بلا. مورات نه تديله پارتياني كازه تين («يشچي كازه تني»)
جوروتوروك. توزه تيريك له نيندي ده ب. الاي يولغان
وچون پاتچاخ پاليسيالا وروس سوسيال. ده مو كراتلاني
بو بيرينچي سيه زتلهرينه قاتيشخانلاني نه م باش
اداملارين توتدولاداني بلا وروس يشچيله ني بيرله شمه.
كليكلهرينه وزاق زاماني بوروو بولدولا.
له نين سسپل كاغا كه تيب تورغانلای وروسدا
يشچيله ني گوره شگه نله رينه بهك ساق قاراب توردو، الانې
كوره شمه كليكلهرينه ول كه سيني كيتابلاري بلا، ستاتييالاري
بلا بهك وللو بولر شاهدي. 1900 جيلدا يانوار ايدا
سسپل كاسيني بولچالي بوشالېب يزينا قايتيب كه لگه نينده
له نين ول «كازه تني» جا گگيدان باسماغا وروب باشلارغا
مورات نه تيب ته بره ديدا ول قولوندان كه لمه دي. سورا
له نين كه سيني نو گه ري مارتوف بلا بيرگه باشخا قرالغا

كە قىب اندا يىشچى گازەتنى باسماغا وروب باشلارغا تاو كەل
ئەتدى.

1900 جىلدا جاي وروسدا جاشاغاننان ئەسە ئەركىنيرەك
جاشارچا، شىپو نلا، ژاندارمالا، پۆمەشچىكلەنى جوموشچولارى
سپىرىب و تخا اتىب كۆيدۈرۈرلە دەب قورقماي باسماغا
كىتابلا وروب باشلارچا باشخا قرالغا كەتدى.

1900 جىلدا باشخا قرالنى جەرىندە لەنين گ. پلەخانوف
بلا (لەنيننى وچىتەلى - وستازى پلەخانوف بولغاندى) ۋرا
زاسولىچ بلا (باتچاخنى ترەبوف دەگەن مينيستىرىن ۋلتورۋرگە
مورات ئەتىب كۆرەشگەن)، دەيچ بلا، پەترەسۋو وبلا داغىدا
اكسەلرود بلا (ۋل اداملا بارىدا ئەندى مەنشەۋكلەدىلە)
«يسكرا» دەگەن گازەتنى باسماغا وروب باشلادىلا. ۋل
گازەت «يسكرا» كۈن چىغىب جارېتخانچا بۆلدو. ۋل
گازەتدە اچىق ايتىلنا ئەدى؛ يىشچىلە بلا كرەستىيانلانى
بۆيونسختا تۇبۇندەن چىغارلىق پاتچاخ بلا، كاپىتالىستلە بلا،
پۆمەشچىكلە بلا كۆرەشمە كلىكىدى، الابلا كۆرەشىرگە زاماندا
چەتگەندى دەب، الانى جىقماي يىشچى بۆيونسختادان
پچخىننىق تۇيولدۇ دەب. الانى جىغىب بۆشاغاندان سورا
كەللىكىدى ئەركىللىك جەرلەنى، فابرىكلەنى سپىرىب خالققا
بەرىرگە. باشخا سۆز بلا سۆسىيالىنى پەرەۋرۋوت باشلارغا، انى

بارېندا ئه تەر ۋ چۈن يىشدىن خاپارى بولغان يىشچىلەنى ساولاي
بارېسېن بىر سۆيوزغا جېيارغا كەرە كدى. يىشچى سۆسىيال.
دەمۆكرات پارتىيا قورارغا كەرە كدى. انى قورار
ۋ چۈن يىشچىلەنى بولغان سۆسىيال. دەمۆكرات سۆيوزلار.
ېندان، ۋ بىشچە ستوالادان ۋرگانىزاسىيالادان سىيەزت
چاقىرېرغا كەرە كدى، ۋل سىيەزتدە خار سويوزنو بارېنا
بىر ۋلگۈ جېيارېرغا كەرە كدى. بىر پىروگرامما ئه تەرگە
كەرە كدى. يىشلە ۋ چۈ خالقنى كۈرەشمە كلىگىنى ماغاناسى
ۋلدو، انى ۋ چۈن يىشچىلەدا، كرەستىيانلادا ارتىنادەرى
كۈرەشېرگە كەرە كدىلە دەب، «پىسكرا» نى ۋرەتگەنى
خايرسېز قالمادى، ۋل ۋروسخا جاشېرتېن كەلەيەدى،
ۋل كازەتدەن بىر شان تابىلغاننى پاتچاخنى ژاندارمالارى
توتوب توتماققا بەكىتىب تورسالادا، ۋل گازەتنى
قاغىتچىقلارى تەشيك، تەشيك بولغونچو ۋ قولونايەدىلە،
ئە تەرگە كەرە كلى يىشلەرىندا ئە تەيەدىلە.

سۆسىيال - دەمۆكراتلارنى ۋل سىيەزتەرى 1903
جېلدا زاگرانىسادا جېيلدى.

ۋل سىيەزتە قورالدى ۋروس يىشچىلەنى سۆسىيال
- دەمۆكرات پارتىيالارى (بىزنى كۆممونىست پارتىيا بىزدا
ارتدا اندان چىققاندى).

ئەگىنچى سىيەزدەن سۇرا سۆسىيال - دەموكرات
پارتىياسىنى ورتالارىندا باشخا اقبىللا بۆلدولادا سۇرا
سۆسىيال - دەموكرات پارتىياسى ئەكى بۆلۈم بۆلدو.
بىر جارتىسى لەنىنى بىرگەسىنە بۆلدو (لەنىنى بىرگەسىنە
بۆلغانلا كۆب بۆلدولادا الاغا كۆبۇسۇ دەب اتادىلا
ۋروسچا بۆلشەۋكلە دەب ايتاللا)، بىر جارتىسى مارتوفنو
بىرگەسىنە بۆلدولا (مارتوفنو بىرگەسىنە بۆلغانلا از ئەدىلەدا
الاغا ازىسى دەللە، ۋروسچا مەنشەۋكلە دەىلە). ارتدا پە
خانوفدا مارتوفخا قوشولدو.

سۆسىيال - دەموكرات پارتىيانى ئەكى قاوم بۆلغانلارى
نەدەن چىقىدى دەسەك؟ - مەنشەۋكلە مورات ئەتەىلە
يشچىلە بورژويلا بلا بىرگە بۆلوب كۆرەشسەلە پاتچاخ بلا
پۆمەشچىكلەنى جىغىب الانى انان سورا تۇب لەرىندەن چىغارغا
بۆللوقدولا دەب. لەنىن بلا قالغان بۆلشەۋكلە را ايتايەللە:
بورژويلا بلا، كاپىتالىستلە بلا الاى - بىرگە بارماقلىق
يشچى خالققا ۆلۈمدۇ، يشچى خالقنى نۆگەرى قورو
جارلى كرەستىيان بۆلورغا كەرەكدى دەب.

اندان سۇرادا لەنىن ايتايەدى: يشچىلەنى جەگىل
بىرىكىدىرىب كۆرەشچا اداملا ايزىرغا كەرەكدى،
رەۋلۇسىيا ئەتەر جانىندان كۆرەشىب تورورچا، باشخا

سۆز بلا پاتچاخ بلا، پۆمه شچيكله بلا كاپيتاليستله بلا كۆره شيب
تورورچا اداملا ايريرغا كهره كدى. اللاي اداملاغا له نين
پرو فسيو ناليسى ره و اوسيو نهرله دهب ايتايه دى (و. س. س. ي.
ك. ني و لگهن پره دسه داته لى يا. م. سؤمرت لوف اللاي ادامه دى.)
بلاني باريندا له نين «بيرا تلام الغاء، كه كى اتلام ارتخا»
ده گهن كيتا بيندا جازغانه دى، اندان سؤرادا «نه ته ته رگه
كهره كدى» ده گهن كيتا بيندا جازغانه دى.

بۆلشه و كله بلا مهنشه و كله نى ورتالاري نهرشيدهن
نهرشى بۆلوب باشلا دى. له نين بيله يه دى مهنشه و كله
ايتخانچا يشچيله، كاپيتاليستله بلا سؤيوز بۆلسالا، و ل
زاماندا يشچى خالق بلا كره ستييانلا و مؤرگه ده رى
نهر كينليكنى كۆرمه زليكديله، انى و چؤن بۆلشه و كله
مهنشه و كله دهن ارتلارين ايريرغا كهره گه ديله.

انى امالتمين و لدا نو گهرله ريدا بۆلشه و كله نى پارتىيالارين
قورادىلا، بۆلشه و كله جه گيل و غونا سيه زت چاقيردىلا،
و ل سيه زت و چؤنچؤ سيه زت نه دى. مهنشه و كله بلا چاقيرغان
نه كى سيه زتلهريندا ايتيب.

به ك كهره كلى زاتلا بۆلوب بۆلشه و كله بو سيه زتده
كۆب زاتنيدا قابيل نه تديله، نه م به ك كهره كلياهرى بۆلوب
ساوت، سابا اليب پاتچاخقا قارشچي توروب باريرغا دهب

ۋۇتۇو ئەتىدە. الای بۇلغان ۋچۇن لەنین سیه زتدەن
سۆرادا یشچی خالق ۋچۇن باشخا قرالادا کۆب یشلەدی.
1904 جیلدا یشچی سۆسیيال — دەموکرانلانی «الغا»
دەگەن گازەتلەرین چىغاردي، (ۋل گازەتگە ۋروسچا
«Вперед» دەیهلله. 1905 جیلداۋا «پروۆلەتارى» (رابۆچى)
دەگەن گازەتنى چىغاردي. لەنین ۋل گازەتلەدە جازغان
ستاتىيالار پىندا یشچیلە بلا کرەستىيانلانی پاتچاخنى چىغارپىرغا
پۆمەشچىکلەنى جەرلەرین سىپرپىرغا، ئەرکىنلىکنى الپىرغا
چاقىرايهدی.

1904 جیلدا یش رەۋلۇسىياغا تەبرەگەنەدی.
پۆمەشچىکلە، کاپىتالىستلە، پاتچاخ قارووسوز خالقنى
تۇنار ۋچۇن قوراغان ياپۇن قازاۋات باشلاندى.
انى بلا اندان سۆرا یشچیلە بلا کرەستىيانلانی باشلارپىن
انداندا بەك توبان ئەتەرگە.

كىمگەدا بەلگىلىدى پاتچاخ ۋل موراتىنا جەتالمادی.
قارووسوز خالقنى الداب تۇنارغا قۇلوندان كەلمەدی.
سالدا تلانە ۋچۇن قازاۋات ئەتگەنلەرین بىلمەیه دىلە.
كۆللەرى بلا قازاۋات ئەتمەیهلله، كەسلەرى كىبىك ياپۇن
سالدا تلا بلا یشچیلەنى ۋلتۇرۇرگە سۇیمەیهلله.
ۋروس اسكەرلە خۇرلاندىلا، ياپۇنلولا بىزنى

اياغېمېزنى تايدېردېلادا قازاواتنى تۆختاتېرغا كەرەك بۆلدۈ،
تېلاداوا - وروسدا خالق بولغانىب باشلادى،
پەترۆگراتنى يىشچىلەرىدا قالغان شاخارلانېقىلادا ۆل
قادار ارېدىلا، بەزدىلە جوق ئەتەرگە قۆللارېندان
كەلمەى تۆختادېلا. زاباستۆات ئەتىب خاركىم قازاوات
تۆختارېغىن يزلەب تۆختادى.

الاي بۆلغان ۋچۇن ۆل زاماندا كرهستىيانلادا، يىشچىلەدا
پاتچاخا پىنانىب ئەدىلە، انى سەبەبلى پەترۆگراتنى يىشچىلەرى
پاتچاخا بارىب جاشاوبوزنو باجارت دەب تىلەرگە
تاوكەل ئەدىلە. الا پاتچاخ الانى جاشاولارېنى قىمىنلېغىن
بىلمەيدى، الانى كەرەكلى بۆلوب - يىنجىلىب جاشاغانلارېن
چىنۆونىكلە پاتچاندان جاشېرىب تورادېلا دەب مورات
ئەتەللە.

1905 جېلدا يانوارنى 9 100 مىگدەن ارتىق يىشچى
گاپۆن دەگەن بۆپنو اللارېنا سالىب، قۆللارېنا اللاخ
موراتلانى، پاتچاخنى كەسىنى سوراتلارېن الېب باش
وروب جاشاولارېنى امانلېغىنا، بايلا، خۆزىاينلا، پاتچاخ
چىنۆونىكلە قىسخانلارېنا، يىنجىتگەنلەرېنە تارېغىرغا دەب
پاتچاخنى قىش تورغان دوۆرەسىنە (К зимнему дворцу)
تەبرەدىلە. كىمگەدابه لگىلىدى پاتچاخ كەسىنى پۆتدەنلارېن

قالای چووق ئەتگەنى، میرزە ۋ بەریر ۋ رنونا، الاى
جاشاۋلارین باجارتیر ۋ رنونا پاتچاخ الاغا ۋ قلا، بچاقلا،
سۋگۈلە ۋ ینا تدی. ئەرکیشی، تیشیروو، سابى بۆلوب
بیر تالای میڭ ادام ۋ لگەندا بۆلدو، جارالیدا بۆلدو.
گاپۆن دەگەن پۆپ قاشدی، جەگىل ۋ غونا کیمگەدا
بەلگىلى بۆلدو انى پاتچاخ پالیسیيانى شپپونو بۆلوب
ایلانگانى.

یشچیلە ۋ ل زاماندا پاتچاخ کیم بۆلغانین ۋ ل کیمگە
جاو، کیمگە تۆس بۆلغانین اگیلادېلا.

یشچیلە ۋ ستاوات ئەتیب باشلادېلا. یشچیلە ساوت،
سابا الیب الغین پەتر وگراتدا. اندان سۆرا ساولای ۋ روسدا
پالیسییابلا، اسکەرلە بلا کۋرەشیب باشلادېلا. بارېسېنداندا
یگی کۋرەشگەن، بەك کۋرەشگەن پەتر وگراتنى یشچیلەرى
ئەدیلە. پەتر وگراتنى یشچیلەرى اندا یشچى پراۋیتەلستوا
(پەتەر بورگسكى سۆۋت رابۆچىخ دەپوتاتۆۋ) قورادېلا.
ۋ روسدان ئەم الغین قورالغان یشچى پراۋینەلستوا
ۋ ل بۆلغاندى. ۋ ل سۆۋت کۆب اياق ورمادى، الاى
بۆلسادا ۋ ل ساولای یشچى خالققا باشلارېنا بۆش
بۆلور ۋ چۈن قالای کۋرەشیرگە کەرەك بۆلغانین
کۆکۈزدۈ.

دا ۆل زاماندا لەنinin بلا اني نۆگەرى بۆلشەۋكلە
ئە ئە تە يە لله، الاغا قارشىچى بۆلوب تورغان مەنشەۋكلەدا
ئە ئە تە يە لله؟

مەنشەۋكلە پەلە خانۆف بلا مارتۆف باشچىلارى بۆلوب
يشچىلەنى كاپىتالىستلە بلا پۆمەشچىكلەگە نۆگەر ئە تىب
پاتچاخ بلا كۆرەشدىرىب، الاى بلا ساولاي ۆروسدا،
خالق جىيىب (ۆل جىيىلغانىكا «وچرە دىتە لىتۆيە سۆ برانىيە»
دەب ايتىلنادى) خالقنى جاشاون باجارتىرچا، پاتچاخنى
ۆنۆون بىر بەلگىلى جەردە تۆختاتىرچا، قرالنى ۆنۆونا
خالق ساولاي قاتىشىرغا ئەركىنلىكلەرى بۆلورچا زاكۆن
ئە تەرگە دەب يشچىلەنى چاقىرايە دىلە.

مەنشەۋكلە يشچىلەنى الاى ۆرە تە يە لله. لەنينا ايتاەدى
يشچىلەگە؛ 1905 جىلدا وچرە دىتە لىتۆيە سۆ برانىيا بىزگە
خايرلى بۆلغانلىغىنا، يشچىلەنى كاپىتالىستلە، پۆمەشچىكلە
بلا نۆگەر بۆلماقلىقلارى يشچىلەگە اجالدى، يشچىلەنى
نۆگەرلەرى بۆلورغا تىيىنشاى قورو جارلى كردىتيا نىلادىلا
دەب. خار زاماندا پاتچاخلانى، پۆمەشچىكلەنى ۆرونلار پىندان
قىسداوچو يشچىلە دىلە ۆنۆونو قۆلغا جىيىب تۆختاوچولاوا
بايلاللا دەب. ماركس الاى ۆرە تىگەندى، 1789 جىلدا
فرانسىيادا وللو قاوغانى (وللو فرانسوز رەۋلۇسىيانى

زامانېندا) الای بۆلغاندى، 1830 جېلدا، 1848 جېلدا،
1871 جېلدا فرانسىيادا قالغان قرالادا الای بۆلوب
تورغاندى، یشچىلە بىر زۆرچونو ۋسلەریندەن اتسالا
ۋنۆونو باشخا زۆرچولا (بايلا) قولغا جېيب توختاغاندىلا، نه
ۋچون بۆلا يەدى الای دەسەك؟ - کرەستىيانلا كەسلەرینی
قارا كېلىقلاری بلا یشچىلەگە نه از بۆلوشا يەدىلە، نه دا
یشچىلە بلا كۆرەشەدىلە.

ما لەلین انی ۋچون ۋرەتە يەدى یشچىلەنى - ئەكى
كۆزۋگۈزنۆ اچىب قاراغىز سىزنى مەنشەۋكلە ئەنتدا
ۋل بايلا بلا سىزنى ۋل بىيلەر يىگىز بلا (خۆزىاينلار يىغىز بلا)
جاراشتىر يىغا شۆخ ئەتەرگە كۆرەشەدىلە دەب. یشچىلە،
كەسلەرینی گۆكرەكلەرین سالىرلادا پاتچاخنى تاختادان چارتلا
تىرلا، ۋنۆونو جۇيوسخانلا، خۆزىاينلا قولاغالىرلا، - یشچىلەگە
دا الغىنچا اشلىق يىنخىلمە كلىك بۆلماسا جوقدا قالماز.

بو بلاى بۆلەز ۋچون یشچىلەگە كرسىيانلا بلا
نۆگەر بۆلغانلاری خايردى، یشچىنى بۆلوشلوغو بۆلمای
كرەستىيان جەرنى الالىق تۇيولدۇ، یشچىلەوا بىلەللە
الانى جاولاری كىم بۆلغانىن، تۆسلاری كىم بۆلغانىن؛
انى ۋچون كرسىيانلا بلا نۆكەر بۆلوب پاتچاخ بلادا،
بايلا بلادا خۆزىاينلا بلادا، كاپىتالىستلە بلادا بارى ۱۸۴۱

بیرچا گۆره شیب جاگی پراؤیتھ لستوا قورالسا اندا
ۆنۆونو یشچیلەنی تۆز اداملاری قۆلغا الیرچا ئەتەرگه
کەرە کدی.

الایی سیز ۆلۆمدۆ. یشگه بۆلوشوروق قورو یشچیلە
بلا کرهستییا نلانی نۆگەر بۆلما قلیقلاریدی.
بیزنی له نین الای ۆره تگه ندی، (بو باریدا انی
«ۆروس ره ۆلۆسییا نی ئەکی تا کتیکاسی» ده گهن کیتابیندا
جازیلیدی، - الای ئەسه کۆره شیرگه ئەکی جۆل باردی)
ۆل یشچیلە بلا گرهستییا نلانی نۆگەر بۆلوب قۆللارینا
ساوت، سابا الیب الانی ونوقدورغانلا بلا اچیق قازاوت
ئەتەرگه، ساوتلانیب، سابلانیب ۆستاوت ئەتەرگه
چاقیریب تورغاندی.

جاشاو کەسی کۆگۆزدۆ له نین تۆز بۆلغان بلا بیزنی
چاولاریبیز تۆز بۆلغانلارین . . .
له نین زاگرانیسادان ۆروسخا کەلدی، الای بۆلغان
ۆچۆن انی پاتچاخنی شپپۆنلاری، پۆلیسیيالاری تابخانلای
توتارغا دەب یز لهب ایلانایه دیاه دا ۆل ۆروسدا جاشیرتین
باشخا ادامنی اتینا پاسپۆرت الیب، بوغوب جاشایه دی.
الای جاشاما قلیق قپین بۆلغانایغینا قارامای له نین
جهگیل ۆغونا ۆروسدا یشلهب تورغان بۆلشه ۆکلەنی

بىر جەرگە جىيىب الانى پاتچاخ بلا، پۆمەشچىكلە بلا،
كاپىتالىستلە بلا كۆرەشكە نلەرىنە باشچى بۆلۈپ كۆرەشىپ
باشلادى.

يشچىلە بلا كرەستىيانلانى ۋە ستانىيالارى كۆبدەن
كۆپ بۆلۈپ باشلادى، ساۋلاى ۋە روسدا بۆلغان يشچىدە كەنچا
بارى زاباستۆوات ئەتدىلە، مەشىنا جۆللا تۆختادىلا، اسكەرلە
كۆن چىققاندىن ياپۆنچولادان قاچىپ ۋىلەرىنە كەلدىلە،
ۋىلو شاخارلادا اچلىق جەتىپ تەبرەدى، يشچىلە قىزىل
بايراقلا الىپ ساۋلاى، خالقدان بىبىر نالا چاقىرپىرغا
كەرەكلى دەپ ۋە راملاغا چىغىپ تۆختادىلا.

ۋە روسدا بىرىنچى رەۋلۇسىيا باشلاندى. پاتچاخ،
كاپىتالىستلە، پۆمەشچىكلە قۆرقدولالا؛ بىراز اقبىللىراق
پۆمەشچىكلە بلا كاپىتالىستلە ايتايەللە پاتچاخنا «سەن
يشچىلەگە الا نە سۆيە يەسەلەدا بەرىرگە جۆكلەن، كەسىگە
ۋە نۆۋگۈ چارتىسېن بىزگە بەر، ۋەل زاماندا بىز قاراڭى
كرەستىيانلا بلا سالداتلانى بۆلۈشلۈقلارى بلا الاغا -
يشچىلەگە بۆشاق بەرگەن ۋە غاى كۆزلەرىنە جولدوزلانى
كۆكۈ زۇر بۇز» مەنشەۋكلە سۆزدە انى گىلايدا بۆلۈر
ئەدىلەيشدەۋا الغىنچا يشچىلەنى كاپىتالىستلە بلا، پۆمەشچىكلە بلا
سۆيۈز - شوخ ئەتەرگە دەپ كۆرەشەيەللە. لەنىن ارپماي

تالماي یشچیله گه مه نشه و کله ایتخاننی ته تمه گیز، الا ایتخانچا
کاپیتالیستله بلا پومه شچیله بلا سۆیوز بۆلساغیز و ل
زاماندا یشچیله بلا کرهستیيانلا نه ئه رکینلیک نه دا. جهر
تابمازلا ده ب، یشچیله کرهستیيانلا بلا نوگهر بۆلوب
ئه کیسیدا بیرگه پاتچاخ بلادا، کاپیتالیستله بلادا، پومه شچیله
بلادا بیرچا کۆره شیرگه که ره کدیله ده ب کۆره شه یه دی،
الای بۆلغان و چون مونو بلای بۆلغانین یشچیله
ساولای اکیلا یالمالا؛ الا مورات ته ته یه لله - یش اما گا
بارغانی مه نشه و کله بلا بۆلشه و کله بیرى - بیرى بلا
داولاشاد بیلادا انی و چوندو الا بیرى بیرى بلا
داولاشیرغا که ره ک تویولدوله، پاتچاخنی جاولاری: بایلا
جویوسخانلا باریدا بیرگه بۆلوب پاتچاخ بلا کۆره شیرگه
که ره کدیله، و ل زاماندا نه دا یگی بۆللو قدو ده یه دیله. الا
اگه یالما یه دیله و لگو نچونکه ده ری بایلانی جاولاری،
یشچیله بلا جارلی کرهستیيانلا بۆلغانلارین، اندان سۆرادا
باردی جارتی جاولاری، الا - مه نشه و کله لله، داغیدا باردیلا
بیر قاوم سۆز بلا که سلهرین پاتچاخنی، کاپیتالیستله نی
جاولارینا ته رگه ب یشده و الا نی شوخلاری بۆلوب تورغانلا.
له نین انی باریندا اگیلاب یشچیله بلا کرهستیيانلاغا
بیرگه بۆلو غوز، بیر جاللی بۆلوب پاتچاخ بلادا، پومه شچیله

بلادا، كاپيتاليستلە بلادا كۈرەشىگىز، سىز ئەر كىنلىك تا -
بارىغىز قورو الاى بلادي دەب كۈرەشە يەدى.
رەۋلۇسىياۋا كۋاتۇرۇلگەندەن كۈلتۇرۇلۇب بارا
يەدى. 1905 جىلدا دە كابر ايدا مۆسكوۋادا يىشچىلە ساوت،
سابا الېب ۋرامغا چىغىب پاتچاخنى اسكەرلەرى بلا
كۈرەشە باشلادىلا. راستۇودادا قالغان وللو شاخارلادادا
موسكوۋاداچا بۆلوب باشلادى.

دا الاى نەچىك بۆلدو جاۋلارى تۆسلارى كىم
بۆلغانىن بىلمەگەن يىشچىلە ئەسكى بۆلومغا - پاتچاخنا،
بارىنلەگە قۇللارىنا پەردانلا الېب مېللىكلارىن اتىپ
كۈرەشە نەچىك باشلالا؟

الانى الاى بۆلغانلارىدا 1905 جىلدا ۋكتىيا بر
زاباستۇوكادا پاتچاخنى چالدېشخا تىپ تۇختاغانلارىندا
ۋل قراللىقنى جاگېر كەسى جۇرۇتمەى خالقدان ايرىلغان
اداملادا قاتىشەب جۇرۇ تۇرچا، خالققا ئەر كىنلىك بەررچا
(«كۆنستىتوسىيا») زا كۇن چىغارىرغا ايتخانەدى، ۋل
مانىفەستنى جازغانلاى داغىد خالقنى الداب قويدو،
ئەر كىنلىكنى بەرر ۋرنونا يىشچىلە بلا كرەستىيانلانى
الغىندا بەك اتىپ باشلادىلا تۇرمەلەگە، بىر ئەر كىن
سۆز ايتىرغا مادار جوق ئەدى. پاتچاخ بلا كۈردىشكەن

رەۋلۆسىۋنە رلەنى اسېب، كەسېب، كاتېرژناغا يىب باشلادېلا.
ۋل خالق ايرغان اداملا قورو بايلا بلا الانى ايتخانلارېن
ئەتېب ايلانگان اداملادان بۆلوب جېيلېرچا ئەتدېلە
(اگا گۆسودارستوۋننايا دوما دەب ايتايەلله).

سۆرا يشچى خالق بلايدا الكلاب باشلادې تۆزلۈك
لەنېن بلا انى نۆگكېهرى بۆلشەۋكلەدە بۆلغانى بلا
مەنشەۋكلە بلا مەنشەۋكلەنى شۆخلارېندا بۆلغانېن. انى
اگكېلاغاندان سۆرادا پاتچاخ بلا اچىق قازاۋات ئەتېب باشلادېلا.
الاي بۆلغان ۋچۇن پاتچاخنى اسكەرلەرى يشچىلە -
بلا كرەستىيانلانى خۆرلاب ساۋلاى ۋروسنو قان جوغو
ئەتېب اتدېلا.

يشچىلە بلا كرەستىيانلانى قېرېب، ازاب سالىب
باشلادېلا. پاتچاخنى ينارالارى شاخارلاغا، گوبەرنىياللاغا
جايلېب يشچىلە بلا كرەستىيانلانى اسېب، كەسېب،
چېبىق وروب باشلادېلا.

نە تۇرلۇ كۆرەشمە كلىكدا بۆلوشماى تۆختادى ۋل
قوتورغان ينارالانى تۆختاتېرغا؛ بارەدېلە اداملا ينارالانى،
پالېسىيانى شكۆكلا بلا اتېب قۆرقماى كۆرەشىب تورغاندا،
الاي بۆلغان ۋچۇن پاتچاخنى ۋلگەن ينارالېنى ۋرنونسا
خازېر ئەتېب تورغان ۋن ادام كەسۋچۇ ينارالى بارەدى.

يشنى امان بولغانى يشچيله نى كوزلەرينە مەنشەۋكە
بلا بولشەۋكە بىرى بىرى بلا جاراشماي داو لاشىب تورغانلار
ۋچون بولغانچا كورۇنۇب تورايەدى. الانى اقبىلار
الغىن بولشەۋكە بلا مەنشەۋكە جاراشىب بىر بولوب،
سورا جاولارى بلا بىرچا كورەشىب باشلاسا لا ول زاماندا
يشلە يگىگە ايلاننىق ئەدىلە دە بەدى.

لەنن بلا يادا ايتدى. ول سويوزدان بىر زات
يگىلىك بولوب چىقماز ليغىن، بارىنلە بلا خوزياينلا شوخدولا،
الانى كەسلەرىنى جاولارى يشچيله بلا كرەستيانلا بلا
سويوز ئەتەرگە جاراماز، ئەتەرگە ماداردا جوقدو. الاى
بولغان ۋچون يشچيله انى اگىلايالا ماللا، سوز بلا ايتىب
اگىلاتىرغادا قولدان كەلمەگە نىندە لەنن ول سويوزغا
ھودەدى. لەنن بلە يەدى جەگىل و غونا ول سويوز
چاچىلليغىن. بولشەۋك يشچيله و غاي مەنشەۋك يشچيله دا
اگىلار بىقلا رىن الانى نوكەزلەرى قورو مېزىقلى بولغانىن،
بارىن بلا الانى - يشچيله نى جوللارى و مورگە دەرىدا
بىر بولماغانىن.

الاي بولسادا باشخا قرالدا - شوەسىيانى ستوكگولم
دەگەن شاخارىندا بولشەۋكە دا مەنشەۋكە دا بىرگە سىەزت
ئەدىلە، ول سىەزت بىرلەشكەن سىەزتەدى. اندا بولشەۋكە

لەنن 3.

بلا مەنشەۋكلە بېرگە بۆلۈپ ۋروس سۆسىيال - دەمۆكراتلانى
يشىچى پارتىيىلار پىن قورادىلا؛ ۋروسچا - (Российская Социал -

Демократическая Рабочая Партия) دەب ايتاللا.

ۋل سىه زتدە بۆلشەۋكلە دەن مەنشەۋكلە كۆب بۆلدولادا
خار بۆلغان ستاتىيادا مەنشەۋكلە خ-ۋرلاب الا ايتخان بۆلدو.
ئەم ماغانالى يشلەگە تۈز بولماغان، جوققادا جاراماغان
ۋ نۆۋلا ئەتدیلە، ۋل ماغانالى يشلە: جەرلە، گۆسودارستوۋننايا
دوما داغىدا پاتچاخ بلا قالای كۆرەشیر مادارەدىلە.

مەنشەۋكلە كۆرەستىيانلاغا پۆمەشچىكلەنى جەرلەرىن
كۆچ بلا سېرىب الېب كەسى يشلەب جاشاغان اداملاغا
بەرىرگە كەرەكدى دەرگە قورقايللەدا ۋ بلاسنۆى بلا
گوبەرىنسكى ساموۋپراولەنىيىلانى قۆللارېنا بەرىرگە
كەرەكدى دەيەلە، ۋل ساموۋپراولەنىيىلاداۋا كۆبۇسۇ
ئەسكى بارىنلە بلا بايلا ئەدىلە (الای بەرمەكلىكگە
مەنشەۋكلە جەرلەنى مونىسىيالىزاسىيا دەيەللە، ۋل زاماندا
مېترېقلىلا الغېنچا (Муниципализация земель) كەرەك
بۆلسا بىياغى بارىنلە بلا بايلانى قۆللارېنا قاراب قالا -
ەللە. مەنشەۋكلە ۋل پاتچاخ جېيغان كۆسودارستوۋننايا
دوما قرالغى، خالقنى بارېنادا جارارچا ئەئەرىكدى،
كەرتى دونياغا بۆشلوق بەرىرگە دا بۆللوقدو دەب

ينانېب ئەدىلە. انى ۋچۇن ۋل گوسودارستوۋ ننايا دوماغا
اندا پۆمەشچىكلە بلا بايلا بلا بىرگە قوللوق ئەتەرگە
كەسىپىزنى تۈز اداملار بېزنى بىەرگە كەرەكبىز دەيەللە.
پاتچاخ بلا كۈرەشمە كلىكنى خاقىندا وا، یشچىلەنى قوللارېنا
ساوت الېب ۋستانىيا ئەتمەزچا ئەتەرگە كۈرەشمە يەللە.
لەنېن بلا بۆلشەۋكلە وا ايتايەللە، كرەستىيانلا بلا
یشچىلە پۆمەشچىكلە دەن جەرنى كۈچ بلا زور بلا الېب
قرالنى قولونا بەرىرگە كەرەكدى (جەرلەنى الاى سېرغانىگا
ناسىۋناليزاسىيا دەيەللە): الا داغىد ايتايەللە دومانى پاتچاخ
بايلادان، بارىنلە دەن قوراغاندى، یشچىلە بلا كرەستىيانلا
الاغايىنا نمازچا ايتىپ اڭگىلاتىرغا كەرەكدى دەب، الا كەسلەرى
كەسلەرىنى كۈچلەرىنە ينانېرچا ئەتەرگە كەرەكدى، الانى
ازابدان قوتخارلىق جاڭگىز ۋل پەتروگرات یشچىلەچا
یشچى دەپوتاتلانى سۆۋتلەرىن قوراما قايقدى. كۈرەشمە كلىكنى
خاقىندان لەنېن ايتاەدى؛ بارىنلە بلا كاپىتالىستلە قورو
كۈچنۋ كۆرسەلە بۆى سالىقدا، جەرلەنى سېرېرغا
خالققا بۆشلوق بەرىرگە قورو ۋل زاماندا بۆللوقدو، كەسلەرىنى
ۋنۆۋلارېن سالىقلاردا ۋل زاماندا. یشچىلە بلا
كرەستىيانلا قوللارېنا شكوكلا بلا يولەمىۋتلا الېب پاتچاخنى،
كاپىتالىستلەنى، پۆمەشچىكلەنى كۆكرەكلەرىنە مېنىپ قاچان

تۆختاسالا، مەنشە ۋەكلەنى سۆزلەرىندەن قورقماي
قاچان تۆختاسالا.

كىم ايتاەدى تۈزۈن، جارلى خالققا تۈز جۆلنو
كىم كۆگۈزە ەدى؟

ايھاي دالە نينەدى، ايھاي لالە نيننى ايتخانينا قابىل بۇغا لالە ديلە.
سيەز تەن سۆرا كۆب تورماغانلاى لە نين ايتخان
بارىدا كەرتى بۇلغانى بەلگىلى بۇلدو، پاتچاخ ئەركىنلىك
بەرىر ۆرنونا پوله ميوۆتلاى، ناگايكالاى (قامچىلەنى) بەرىب
باشلاى. دومانى چاشدى. ئەكىنچى قوراغان دوماسىن الاى
قورادى اندا بۇلشە ۋەكلەنى يىسلەرىدا بۇلمازچا.

ۆل دومادا بىر بۇلەك ادام بارەدى يشچىلەنى اداملارى
بۇلوب، الاى بۇلغان ۋچۇن الا نە زات ئەتاللىغەللە
كەسلەرى. الاغا ۆل ۆغاى - الاى ئەركىن سۇلەشیرگەدا
قۇيماەللە.

ستۆلپىن دەگەن پۆمەشچىك پاتچاخنى ئەم باش مینیستىرى
بۇلوب چىقىدى.

ۆل ۆروسنو اسماق باغانادان تۆلتوروب بىر قاوم
ئەركىنلىك، جەر یز لەگەن كرەستىيانلا بلا يشچىلەنى بىر
فارامای اسىب تەبرەدى. ئەللە دەوا الاى خىپلالىق ئەتدى -
باى مېزىقلا الغىند اندا یگى جاشاب باشلارچا (حوتۇرلاغا

چېغارچا، اتلاري بۆلماغان كرهستيانلا بلا ورتالمايني
بووا چا ئەندى) وروس ساولاي قابىرلاغا وشاب قالدى،
وروسنو تىنج ئەندىلە.

ئەندى نە مادار بلادا خايرلانېب يشچىلە بلا كرهستيانلاغا
نە ئەتەرگە كەرەك بۆلغانىن ايتىرغا كەرەگەدى. اللاي مادار
كۆسودارستوۋ ننايا دوما بۆلدو. رەۋلۇسىيا زامانىدا، خالق
ئەركىنلىك، بۆشلوق ۋچۇن كۆرەشگەن زاماندا يشچىلەگە
دوماغا دەپوتاتلا ايرىغىز دەمەكلىك يشچىلە بلا كرهستيانلانى
پۆمەشچىكلە بلا كاپىتالىستلە قوراغان دوما ئەركىنلىك
بەرىر دەب پشاندىرماقلىق، يناندىرماقلىقەدى.

الاي ئەتەرگە جارامايەدى، ۆل رەۋلۇسىياغا زارانەدى.
مايىرىنچى دوماغا دەپوتاتلا ايرىرغا جارامايدي دەب
لەنىك انى ۋچۇن كۆرەشەيەدى. ئەندىدا سامۆدەرزاويە
خۆرلاغانىندا يشچىلە تۆرت جالارېنا ئەركىن سۆلەشىرچا
جەر جاگىز كۆسودارستوۋ ننايا دوما بۆلوب تۆختاغانىندا
يشچىلەگە كۆسودارستوۋ ننايا دوماغا كەسلەرىنى دەپوتاتلارېن
ايرىرغا كەرەك بۆلدو. نە ۋچۇن دەسەك؟ - يشچى دەپوتاتلا،
ساولاي وروسنو بۆلغان يشچىسى بلا كرهستيانىنا ايلانېب
سۆلەشىرگە ۆل دوماغا كىرىرگە كەرەگەدىلە. لەنىن،
ئەندى كۆسودارستوۋ ننايا دوماغا كەسىبىزنى دەپوتاتلارېبىزنى

ايرپرغا كهره كدى دەدى، بيز بىلە بىز ئە كىنچى دومادا،
ۋچۇنچۇ دومادا، تۆرتۈنچۇ دومادا يىشچى دەپو تاتلا
قاللاى بىر خايرلى بولغانلار بىزگە.
پاتچاخنى جوموشچولارى لەننىنى توتارغا مورات
ئەتگەنەلەدا انى ۋچۇن لەننىگە وروسدا جاشماقلىق
قېنىدان - قېنى بولوب باشلايدى سورا لەننى 1907 جىلدا
دەكابر ايدا زاگرانيساغا كەتدى.

الاي بولغان ۋچۇن باشقا قرالدا تورغانلاينادا
لەننى وروسدا يىشچىلەنى ۋرەتگەننىن الاغا بولوشخاننى
تۆختاتمادى. بولوشورغادا كهره كدى، نە ۋچۇن دەسەك -
مەنشەۋكلە بلا ئەسسەرلە خالقنى كۆزۈن بايلا بۇتۇرۇك
جولغا تۈزە تە يەللە؛ مەنشەۋكلەنى جارتىلارى اچىق
ئەتتە ايتايەللە: وروسدا خالق بارىدا خالقنى يىشىنە قاتىشىپ
باشلاغاندى، ساوتلانېب، سابالانېب وستاوات ئەتمە كلىكىنى
خاقىندان ئەندى سۆلەشیرگەدا كهرەك تۇيولدۇ، ارولوق بلا
يشلەب، ارولوق بلا جاشاوب جارتىرغا كۈرەشیرگە كهرە كدى دەب.
الاي بولغان ۋچۇن لەننى ايتايەدى الاغا: سىز مونو
نە تەلىلىكەن ايتاسىز نەدا اچىق بولوب يىشچى خالقنى
ساتارغا مورات ئەتتە ايتاسىز دەب. لەننى كەسىوا
يشچىلە بلا كرهستيانلانى الغىنچا قازاواتخا چاقىرايەدى.

قازاواتا وروسدا الاسمزددا جاگاندان جانئيب بارايه دى؛
1911 جيلدان باشلاب يشچيله جاگگيدان باشلارين
كولتور و زاباستووكا ئه تيب، ئهر كينليك يزله باشلاللا.
الانى زاباستووكالارينا، ئهر كينليك يزله گه نلهرينه جووابخا
پاتچاخدا، انى پولىسييالاردا يشچيله نى وولتوروب، تورمه له گه
ساليب باشلاللا. يشچيله ئه نندا الغين ره و لوسسيانى زامانندا.
جا جاگپاشلىق ئه تمه سيلله ده ب قايعي ئه تهرگه كه ره گه دى،
يشچيله نى بيرين قويماي بير ته مير قابيرغا كيبيك
بيريكديريرگه كه ره گه دى.

له نين الانى الاى بيريكديرير دارمان بلايدادا
كوگوزدو.

ول دارمان نه يه دى ده سه ك؟ - يشچى پروفسور سسيونالنى
ره و لوسيونه رله (كوبوسو الانى ئه نندا ساودولا،
سو و تسكاي روسسيادا بيرهرى بيرهر و للو قوللوقنو
جور و ته ديله، الانى اتلاري كيمگه دا تانئشدي: مورانوف،
يشچى، گوسو دارستو و ننايا دومانى چله نيه دى ول زاماندا،
په تر و وسكى، و لدا يشچى، گوس. دوم. چله نيه دى؛ اله كساندر
سميرنوف، تاشا اتى قومما، كالينين و. س. ي. ك. نى پره ده ده اته لى،
تومسكى، يشچى، بو ساغاتدا وچ مه ليوان چله نى بولغان
يشچيله نى پروفسور سسيونالنى سويوزلارنى پره ده ده اته لى،

نۆگىن - يىشچى، ستالين، زىنقوويهف، دژەرژىنسكى،
داغىدا اتلار ي بار يېزىغادا بەلگىلى، باغالى بولغان جۇز، جۇز
رەۋلۇسىيۆ نەرلە)، باشچى بولغان - كۇشلۇ تاشا سويوزلادان -
سۆرادا، بولشەۋك پارتىياني ۆل تاشا سويوزوندىن
سۆرادا لەنيننى سۆزۈ بلا يەترۆگراتدا «پىراودا» دەب
گازەت چىغىب باشلادى، ۆل دارمانلانى بىرى ما بو
گازەت بۆلدو.

ۆل گازەت بەك كەرەگەدى، انى ولوماغاناسىدا بارەدى.
يش موندايەدى. بولشەۋكلە بو مەنشەۋكلەنى
ستوگگولمدا سىەزتەلەرىندەن سۆرادا داغىدا لوندوندا
بىر سىەزتەلەرى بولغانەدى، ۆل سىەزتەدە بولشەۋكلە
بلا مەنشەۋكلە جاراشماللا، اچىق بۆلدو بولشەۋكلەگە
جەگكىل ۋغونا كەسلەرىنى بولشەۋك پارتىيالار يىن جىيارغا
كەرەك بولغانى.

لەنين كەسى بلا بىر يىننەتلى بولشەۋكلە بلا بىرگە
اللاى بولشەۋك پارتىيا قورادى. ئەركىنلىكنى، بولشوقنو
تابار ۋچۇن نەجۆل بلا بارىرغا كەرەك بولغانىن
يشچىلە بلا كرەستىيانلاغا ايتىب اگىلاتىرغا كەرەگەدى.
مەنشەۋكلە يشچىلە بلا كرەستىيانلاغا كاپىتالىستلە بلا،
پومەشچىكلە بلا جاراشىب بىر جۆلنو بارىرغا كەرەكدى

دەيەللە، لەنينا یشچیلە بلا کرەستییانلا بیر بۆلوب
کۆشلەرىن بیرگە جیب پاتچاخنیدا، کاپیتا لیستلە نیدا،
پۆمەشچیکلە نیدا بۆیونلاریندان بیرگە بووارغا کەرە کدی
دەيەدی.

بوتۆز جۆلنو وّن، وّن مه لیوان کەسى قیننی بلا
جاشاغان جارلی خالققا ایتیب اگئیلاتیرغا کەرە گەدی؛
بیرگیتچە تاشا وّرگانیزاسییدا انیوا ئەتەرگە قۆلدان
کەللیک تۆیولەدی. خار کیمگەدا اچیق اگئیلاتیب مونو
ایرتیرچا بیر مادار ئەتەرگە ساغیش ئەتەرگە کەرە گەدی.
انی الای اچیق ئەتیب قویاریق گازەتەدی.

«پراودا» دەگەن گازەتنی باسماغا ورغان خاقی
یشچیلەنی کەسلەری زاۆدلادا فابریکلە دە جیغان اچخا-
چیقلا ریندان یەر یلەيەدی، وّل گازەتە جازغاندا، انی
فابریکلە دە، زاۆتلادا باشخا شاخارلادا یشچیلە گە ایلاندریب
چاچخاندا یشچیلە کەسلەریەللە،

نەدەندا یگی، نەدەندا کۆب لەنین وّل گازەتە
جازاەدی، انی ستاتیيالارین زاگرانیسادان پراوداغا
جەگئیل جەتیب باسماغا جەگئیل ورو لور وچون لەنین
اوسترییاغا کراکوو دەگەن شاخارغا کۆچدو (وّل
شاخار وروس بۆلشە وکالە باریب لەنین بلا وشاق،

ۋنۆۋ ئەتەرگەدا تاب بۆلەدې انى جووققا كەلگەنى،
ۋروسدادا یشلە بىراز تۈزەلىپ باشلاغانەدىلە،
یشچىلە بىراز سۆلوب پاتچاخادا، كاپىتالىستلەگەدا
جاگىدان جاگى كۆچ بىلا كەسلەرىن اتىپ باشلادىلا؛
زاباستۆۋ كالا كۆبدەن - كۆبجەگىلدەن جەگىل بۆلوب
باشلادىلا. پاتچاخا كەسىنى ئەسكى مېنىستىرلەرى بىلا
ئەسكى یشىن تۆختاتماي باردىرا ئەدى؛ یشچىلەنى جۈز،
جۈز جۆبىولارى بىلا ۆلتۈرە يەللە، تۈرمە لەگە سالا يەللە
(سۆز ۋچۈن: سىبىردە لەنسكى التىن پىرىسكالا)
(На Ленских золотых приисках в Сибири) نەنچا جوز
یشچىنى بىر خاتالارى بۆلماغانلاي قىردىلا.

جاگىدان رەۋلۋسىيەنى تىلپوۋ وروب باشلادى، «پراودا»،
ستانىسەلەدە كلىساغا جىلپىرغا قۆگگوراۋ قاققانچا یشچىلەنى
قازاۋاتخا چاقىراەدى. پۆلىسىيا انى جابىب كۈرەشسەدا
جوق ئەتالمادى. انى جابخانلارېندا ۆل داغىدا باشخا
اتلا بىلا چىغىب توراەدى: «یشچى پراودا»، «ىسچىنى
پراوداسى»، «سەۋرنىايا پراودا» بو اتلا بىلا باسماغا
ورولوب توراىەدى.

نە ئەتەرگەدى پاتچاخ یشچىلەنى ئەسلەرىن رەۋلۋسىيەدان

قائتار پىرغا، سامودەر ژاۋيانى (*). چىغارتماي توختا تىرغا؟ بلايد او
انى ناسىبىنا دونيا قازاوت تەبرەدى (انى ۋچۇن ۆل
وزاق ناسىبىدا بۆلالمادى).

ۆل قازاۋاتنى چىقما قىلغىنا پاتچاخ كەسى ۆروس
پۆمەشچىكلە، كاپىتالىستلە، باشخادا ساۋلاي دونيانى
كاپىتالىستلەرى پۆمەشچىكلەرى تەرسدىلە.

ئەندى خار كىمدا بىلەدى دونيا ئەكى قاوم بۆلغانىن:
بىرى جارلىلانى قاومو، - ونوغوب تورغان يىشچىلە بلا
جارلى كرسىيانلانى قاومو بىرى بايلانى - كاپىتالىستلە
بلا پۆمەشچىكلەنى قاومو.

يشچىلە بلا جارلى كرسىيانلانى بايلاغا ساتىب
تورغان تۆرت سانلارنى كۆچلەرى بۆلماسا جوقلارى
جوقدو، دونياغا چىققان زات بارىدا ۆل قۆللانى كۆچۈ
بلا چىغادى؛ پۆمەشچىكلە بلا كاپىتالىستلەنى قۆللارنىدا
دونىادا بۆلغان بايلىق؛ فابرىكلە، زاۋتلا، ۋىلە، اچخا،
جەرلە، بلا بارى الانى ئەنچىلەرىدى. ۆل جارلىلانى
قاوملارى الاغا يىشلەب توراللا.

(* سامودەر ژاۋيا دەب پاتچاخ بولوب، كەسى سويگەن ونوون ئەتىب ترانى
كەسى جوروتوب تورغانگا ايتىلنادى. 1917 جىلدا رەلوسىيانغا دەرى وروسدا الاى
ئەدىدا انى وچون وروس سامودەر ژاۋيا دەب ايتايەللە.

دونييا كلاسلاغا ۋالەشىندى، جارلى كرهستىيانلا
بلا ىشچىلەنى كلاسلارى - پروۋلە تارىيات كلاس؛ بورژويلا،
كاپىتالىستلە، پۈمەشچىكلە، ئەنچىلىلە، - بورژوى كلاس.
ۋل ئەكى كلاسنى ۋرتاسىندا جاو لوق ۋمۇرلۇك جاو لوقدو.
جارلىلا - پروۋلە تارىيات ىشلەب، قىرلىب بارادىلا،
بايلاوا جوق ىشلەمەيلە، ىشچىلەنى قانلارپن ىچىب
توراللا. خار نە بايلىق الانى قوللارپنداى. بورژوى
قرال دەگەن اللانى زاتدى ۋنۆۋ ساولاي بايلانى قوللارپندا
بۆلوب جارلىلانى قانلارپن ىچىب تورغان.

دونييا بوزولغونچو الانى - ۋل جارلىلانى قانلارپن
ىچىرگەن ۋنۆۋلارى الانى قوللارپندا تورور ۋچۇن
الانە كۈچلەرپندا سالىب ساولاي دونيانى ۋسۇندە الا
بىيلىك ئەتىب تورورچا ئەتەرگە كۈرەشەللە.

كۈننۇ جارلىقى بەلگىلى كىيىك بەلگىلىدى الا
ساولاي ۋنۆۋنو قوللارپندا توتارلىقلارى دونيا ساولاي
الانى قوللارپنا جىلسادى.

الاي بۆلغان ۋچۇن قراللا تۇرلۇ، تۇرلۇ بۆلاللا،
الادا كاپىتالىستلەدا باشخا تۇرلۇ، بۆلاللا، الانى
بايلىقلارپدا تۇرلۇ، تۇرلۇ بۆلادى، خار بىر كاپىتالىست
دونيانى يەسى بۆلورغا سۇيەدى، الايا بەلگىلىدى كىم

كۆشلۈ بۆلسا ۋەل خۆرلارېغى، كېمىنى كاپىتالى كۆبەسە
كۆشلۈ ۋەلدو.

مېندان نە اگىلانادى؟

موندان اگىلانادى: كاپىتالىستلە بىرى بىرىنە نە
قادار جووق بۆلسالادا الانى ۋرتالارېندا دونياغا يە
بۆلور ۋچۇن ئەرىشمە كلىك سەبەبلى جاولوق جۇرۇيدۇ.
ئەرىشمە كلىكنى ۋسۇندەن قازاوات چىغادى:
تۇرلۇ - تۇرلۇ قرالانى، تۇرلۇ - تۇرلۇ مىللەتلەنى
تۇرلۇ - تۇرلۇ دىن توتخان يىشچىلەرى بلا كىرەستىيانلار
بىرى بىرىن كەسەللە، الا بىرى بىرىن كەسلەرىنى
يىنتەرەسلەرى ۋچۇن كەسمەيلە، كاپىتالىستلەنى يىنتەرەسلەرى
ۋچۇن كەسەللە.

يىگىگىلىزنى كاپىتالىستلەرى ساولاي دونيانى قوللارېنا
جىيب تۆختارغا مورات تەتەللە، نەمچا كاپىتالىستلەدا الاى
ئەتەرگە ئەرتدەدەن بەرى تەرمىلەيەللە، قورو يىگىگىلىزنى
كاپىتالىستلەرى دونيانى تۆناب، امەرىكادا، اوستىرالىيادا،
افرىكادا، ازىيادا قارووسوز مىللەتلەنى، زۆرلوق تۇبۇندە
توتايەللە، نەمچا كاپىتالىستلەدا كەسلەرى الاى ئەتەرگە
وغاى دەمەيەللە.

بیرتۇرلۇ بېرزات بۆلماغان جەردە ۆل اما لایقچې
كاپیتالیسلە بېر بېرى بۆغور داغینا یلینیب تۆختادېلا، اندان
قازاوات باشلاندى، - سۆرا قالغان قرالانى كاپیتالیستلەرى
بېرەرى بېرەرىنە قۆشولدىلا، كېمى یگگیلیزگە، كېمى
گەرمانیاغا.

ۆروس پاتچاخ بلا ۆروسنو كاپیتالیستلەرى، پومە شچیکلەرى
تورسیيانى تۆنارغا مورات ئەتیب یگگیلیزگە، فرانسییاغا
قۆشولوب گەرمانیا بلا كۆرەشیب باشلادېلا. الانى بېرى
بېرىن تۆناغاندان سۆرادا، قازاواتنى زامانېندا ۆچ مه لیوان
تېنشلېقسېز، پاتچاخ بلا بايلا بلا كۆرەشۆچۆ کرەستیيانلا،
بلا یشچیلەنى قابېرغا اشېرېرغادا موراتلارى بارەدى.
لەنین بو زاتلانى بارېندا بەك ارو اگگیلاب قازاواتخا
دەرىدا یشچیلەگە ایتېب تورەدى، قازاوات چېققانېندا او
ۆلساغات لەلېن كېمدەندا الغېن زامان جەتدى یشچیلە
بايلانى ینتەرەسلەرى ۆچۆن ئەتگەن قازاواتلارېن ایتېب
ساولای دونیانى باشېندا بۆلغان بايلا بلا، كاپیتالیستلە
بلا قازاوات ئەتیب تەبرەرگە دەب ساولای دونیاغا ایتېب
تۆختادى. «بو بايلانى ینتەرەسلەرىن ساقلا رۆچۆن تەبرەرگەن
قازاواتخا جووابخا بېز گراژدان قازاواتنى (رەۆلۇسیيانى)
باشلارېز»، دەیهدى لەنین.

الاي بولغان وچون وول باتير اداملاني كؤبؤسؤ وول
وغاي الغين له نيننى و قوتوب تورغان اداملا، سؤز وچون:
نمچا سؤسياليست كاوتسكى الاي اگيلايالماللا ييشنى.
كاوتسكى وروس مەنشە و كله بلا ئەسەرله چا (پله خانوف،
كەرەنسكى) كيبىك اگيلاهدى، الانى ايتخانلاري: الغين
كەسيپىزنى كاپيتاليستلەر يىپىزگە، پۆمە شچىكلەر يىپىزگە جاولار يىپىز
خورلارغا بولوشايقدى سؤرا الا بلا ارتدا سؤله شير يىپىز دە يەلله.
كاوتسكى كيبىك كەسلەر يىپىز يىشچىلەنى باشلار يىپىز تەرگەب
تورغان اداملا ئەندى الانى يىنتەرەسلەر يىپىز ساتىپ چىقدىلا،
سؤسيال پرەداتەلله بولدولا؛ الانى كؤبؤسؤ؛ فرانسوز
سؤسياليست توما، نمچا يىشچى شەيدە مانچا توورا بولوب
كاپيتاليستلەرگە، بورژويلاغا كؤچؤب بورژوى پرەدستاؤتەلله
بولوب توختادىلا. يىش نەدە بولغان يىپىز يىشچىلەرگە اگيلا تىرغا
كەرەگەدى؛ لەنين نمچا سؤسياليستلەر - لىبكنەحت بلا
رؤزا لؤكسەنبورگ قاتىش يىشنى قولغا الدىلا؛ تۇرلۇ -
تۇرلو قرالانى سؤسياليستلەر يىپىز سىهز تىگە چاقىردىلا.
الغين سىمەر و والد دەگەن شاخاردا اندان سؤرا كىنتالا
دەگەن شاخاردا، وول سىهز تەلە دە يىشچىلەنى ساولاي بايلار
وچون ئەتىلگەن قازاواننى قؤيوب دونيانى باشىندا
بولغان يىشچى يىپىز بولغان پۆمە شچىكلەر بلا كاپيتاليستلەر

بلا، پاتچاخلا بلا قازاوات ئەتیب باشلارغا چاقىرىرغا دەپ
سۆز بەگىتىدىلە.

لەننن بلا انى نۆگەرلەرینە ۆل یشچىلە بلا كرەستىيانلانى
ساتخانلا، قرالینا انت اشا وچولا دەپ تۆختادىلا.
الغىن لەنننى ىزىندان بارغان ۆروسدا قورو یشچىلەنى
باشچىلارى يەدىلە.

الای بۆلغان ۋچۇن قازاواتنى اللیندا بۆلشە ۋکلەگە
یشلەرگە بەك قىین بۆلدو؛ «پراودا» دەگەن گازەتنى چىغارماي
جايىب تۆختاللا، گۆسودارستوۋننايا دومانى چەنلەرىن
مورانۆفنو، پەترۆوسكەنى داغىدا قالغانلاریندا كاپىتالىستلەنى،
پاتچاخنى ینتەرەسلەرىن ساتاسىز دەپ سىپىرگە اشىردىلا،
قالغاننى بارىندا تونچوقدوردولا.

لەنننى ایتخانى، ئەتگەنىدا جوققا جارارىق تۆيولدو
ایتخانى، ئەتگەنىدا قالب كەتگەن بۆلماسا دەپ
اداملانى كۆللەرىنە كەلەيەدى، الای بۆلغان ۋچۇن ۆل
الانى كۆللەرىنە كەلىب قالغان بۆلماسا جوققادا جارامادى.
قازاوات نە بلا تۆختاغانى كىمگەدا بەلگىلىدى؛
پەترۆگرادا یشچىلە بلا سالدا تلا ۆستاوات ئەتیب باشلالادا
پاتچاخنى جۆگورچخانى الیب اتخانچا الديلادا ۆرنوندىن
اتدىلا.

ۋەنۆۋ كاپىتالىستلەنى، پۆمەشچىكلەنى، بايلانى قۇللارنى
كۆچدۇ، الاۋ قازاۋات الا ۋچۇن ئەتىلەيەدیدا قازاۋاتنى
تۆختاتىر مورات ئەتمەللە.

كاپىتالىستلەگە سۆسىيال - رەۋلۇسىۋنەرلە: جەرنۆۋ،
اوكسەنتىف، كەرەنسكى داغىدا مەنشەۋكلە: سەرەتەللى،
مارتوف، چىخەيدزە، دان، لىبەر بۆلوشاەدىلە.

الاي بۆلغانىندا ئەتندا یشچىلە پاتچاخنى چىغارغانلىققا
جوق تۇرلەنمەدى، ۋنۆۋدا جەرلەدا الغىنچا بايلانى
كاپىتالىستلەنى، پۆمەشچىكلەنى قۇللارنىدا قالدى دەپ
قۇرقوو بارەدى.

انى ۋسۇنە داغىدا ۋنۆۋدا بۆلغان كاپىتالىستلەنى:
رۆدزىيانكۆنو، مىلۋكۆفنو، شىنگارۋفنو داغىدا قالغانلانىدا
باغانالارى بۆلايەدىلە سۆسىيالىست - مەنشەۋكلەدا
ئەسەرلەدا.

جەگىل ۋغونا یشچىلەگە اگىلا تېرغا كەرەگەدى قالاي
بارىب، قايرى بارىب نە تابارغا كەرەك بۆلغانىن.

كەرتىدى یشچىلە الغىن پەترۆگراتدا اندان سۇرا
باشخا شاخارلاردا 1905 جىلنى ئەسلەرىنە تۇشۇرۇب
یشچىلە بلا سالداتلانى دەپوتاتلارنى سۆۋتىن قورادىلا،
الاي بۆلغان ۋچۇن ۋل ساۋت مەنشەۋكلەنى قۇللارنىدايەدیدا

اتنى جو گەننىندەن تارتخان جەرگە ات بارغانچا سەنشەۋكە
نە ايتسالا انى ئەتىب، كاپىتالىستلەگە نە كەرەگە سە انى
ئەتىب توراهەللە.

لەنن باشخا قرالدا يەدى، ۆل ۆروسخا مېلېگىن
اتاەدى، الاى بۆلغان ۋچۇ قازاوات ئەتە تورغان قرالانى
ۋسلەرى بلا ۆتەرگە بەك قېينەدیدا ۆتالماەدى.

ترۆسسكى زات، باشخا رەۋلۇسىۋنەرلە يگىگىلىزنى
ۋسۇ بلا ۆتۇب كەلەبىز دەللەدا الانى يگىگىلىز دە توتدولادا
تۇرمەگە سالدېلادا قويدولا. بەك كۆب كۇرەشىب ۆروسخا
كۇشدەن ۆتدۇلە.

نەمچا رەۋلۇسىۋنەرلەر بلا كۆب سۆلەشىب، كۆب
كۇرەشىب ئەم ارتىندا لەنن گەرمانىيانى ۋسۇ بلا ۆتەرگە
جۆل تابدىدا ۆل گەرمانىيادان فىنلىياندىياغا كەلىب انداندا
كۇچدەن بوتدان ۆروسخا ۆتدۇ.

لەنن كەلكەللەى كاپىتالىستلەدا الانى شۆخلارېدا
لەنن كەسىن نەمچالاغا ساتخاندى، زاپلۆمېرۋاننى ۆاگونگا
مىنىب ۆروسدا اشخى اداملانى بۆقلارغا، قاتېشىدېرېرغا
كەلگەندى دەب قېچېرىق ئەتىب باشلادېلا.

ئەندىوا ۆروسدا بۆلغان ادام بىلەللە ۆل قاللاى

بەتسىز ۋە تۈرۈك بولغانىن انى خاقىندان سۆلەشمە كلىكىدا
ارتىق بولغانىن.

لەنن ۋە روسخا كەلگەنلەى ۋەل ساغات پەتروۋ كراتدا
بولغان يشچى بلا سالداتنى جىيتدا زا گرانيسادا نە ئەتیب
ايلا گگانىن، ۋە روسخا قالاى كەلگەنن، نەك كەلگەنن ايتدى.
سالداتلا بلا يشچيله بۆيونلار پندان كاپيتالست بۆيونسخانى
الېب اتار ۋچۈن موندان ارى نە ئەتەرگە كەرەك بولغانىندا
ايتدى.

الانى موندان ارى ئەتەرىكلەرىنى خاقىندان ايتخانى:
يشچيله بلا سالداتلا پاتچاخنى چىغارديلا، قىستادېلا ۋەل
بەك سەيريشدى، الاى بولغان ۋچۈن الانى ئەندى
انداندا ۋەللو سەيريش ئەتەرگە بۆرچلارى الار پندادى،
ۋەل انداندا سەيريش ئەندى پاتچاخنى ۋەنۋون كەسلەرىنى
قوللار پنا الېب تۆختاغان كاپيتالستلە بلا پۆمە شچىكلەنىدا
قىستاب ۋەنۋونو كەسلەرىنى قوللار پنا الماقدى. پاتچاخنى
قوراتماقلىق الاى قىين تۆيولەدى، كەرتىدى ادام ۋەلگەندا
بۆلور، كۈچ قوراغاندا بۆلور. پۆمە شچىكلە بلا كاپيتالستلەنى
چىغارماقلىق پاتچاخنى چىغارماقلىقنى قاتىندا كۆب قىيندى.
ئەم بەك كەرەكلىسى بو ساغاتدان ۋەنۋو سۆۋتلەگە، جەرلە

بلا فابريكاه يىشچيله بلا كرهستيانلاغا كوچهرچا ئەتەرگه
كەرەكدى.

خارزات قامپرى بلا تۇرلەنىب باشلاندى، 1917 جىلىنى
وكتيابر رەۋلۇسىياسى باشلاندى.

يىشچيله لەنىنى ايتخانېن ارو كۆرۈب قابىل ئەتدىلە.
الاي بۆلغان ۋچۇن انى جاولارى: كاپىتالىستلە، پۆمەشچىكلە
داغىدا الانى شۆخلارى مەنشەۋكلە بلا ئەسەرلە، ۋل
ۋغاي لەنىنى بىر قاوم پشا گىپلى پۆمۆشنىكلەرى انى ايتخانېنا
ينام بۆلماي ساغىش بۆلوب قاراهلە.

الاي بۆلغان ۋچۇن يىشچيله بلا كرهستيانلانى نە
جولغا تارتخانېن قايرى ئەلتگەنىن لەنىن كەسى بەك ارو
بىلەدى. ۋل ايتاەدى يىشچيله گە، ئەندى ۋنۆو پاتچاخنى
قۆلوندا بۆلماي خالقنى قۆلوندا بۆلغانچا كۆرۈنگەنلىككە
كەرتىسى ۋنۆو خالقنى قۆلوندا تۇيولدۇ پۆمەشچىكلەنى،
كاپىتالىستلەنى الانى شۆخلارى مەنشەۋكلە بلا ئەسەرلەنى
قۆللارېندادى دەب، انى كىيىك داغىدا ايتاەدى سۆۋتلەگە
كۆجەرگە، الانى قۆللارېنا تۇشەرگە كەرەكدى دەب.

بو سۆزلەنى نە قادار كۆب ايتسا، بلانى خاقېندان
نە قادار كۆب جاز سالەنىن سالداتلا بلا كرهستيانلا بۆلشەۋكلەنى

جاللارينا ۆل قادار كۆب ۆتەلله، كاپيتالېستلە بلا
پۆمەشچىكلەنى ۆل قادار بەك قېساقەلله.

كاپيتالېستلە، پۆمەشچىكلەدا كۆرەشپىر ۋچۇن قالمايەلله.
قازاوات ئەتىب الادا لەنىنى خاقىندان نە ۆتروكنۇ تابساللا
انى ايتىب ايلاناهلله؛ لەنىنى نەمچالا ساتىب الغاندېلادا
ۆل الاغا يىگى بۆلورچا ئەتەدى دەب.

انى بلا بىرگە مەنشەۋكلە بلا ئەسسەرلەگە واق بەرۋ
بلا خالقنى كۆزۈن بايلارغا كۆرەشەلله. بىر بۆلەك
مەنشەۋكى مېنىستەرلەدا ئەتەدىلە.

خالققا جەر، ئەركىنلىگە بەرمەدىلە.

بەلكىلىدى خالق ۆل زاماندا الاغا تۇز قارامازلىغى.
يول ايدا پەترۆگراتدا يىشچىلە بلا سالداتلا ۆستاوات ئەتىب
شاخارنى بىر بىر جەرلەر رىن الېب ۆنۆرنو سۆۋتلەنى قۆللارىنا
كۆچەر رىن يىز لەب تۆختادېلا. الاى بۆلغان ۋچۇن
كاپيتالېستلەنى ۆستانىيانى جوقلاتىرغا قۆللارىندان كەلدى،
ۆستانىيانى جوقلاتخانلاى الا بۆلشەۋكلەنى يىزلارىندان
سۆرۋب تەبرەلله

لەنىنى توتوب ۆلتۈرۈرگە مورات ئەتەيەللهدا انى
ۋچۇن ۆل، قۆلدا كەلگەنچا، قورقوسوز جەردە جاشىنېرغا
كەرەگەدى.

ۆل جاشيگاندا ئەتدى، الاى بۆلغان ۋچۇن ۆل
جاشينىب تورغان جهريندەندا يشچيلهنى كاپيتالېستله بلا
قازاوات ئەتەرگه چاقېرغانېن توختاتماهدى.
كاپيتالېستله بلا كەرەنسكى ئەركىنلىكنى تونچوقدورورغا
مورات ئەتىب كەسلەرىنە بۆلوشلوققا پاتچاخنى يىنارالى
كارنىلۆفنو چاقېرغانلاى سۆرا يشچيله ساولاى بارى
اگېلادېلا: نە خار زات الغىنچا بۆلوب توختارېمىن، نەدا
لەنىن ايتخانچا ۆنۆونو قولغا الېرغا كەرەك بۆلغانېن.
1917 جېلدا لەنىن يشچيلهنى كاپيتالېستله بلا قازاوات
ئەتەرگه چاقېرغانېندا يشچيله بارى بىر ادام كىبىك لەنىننى
پزېندان تەبرەدىلەدا ۆنۆونو كاپيتالېستلەدەن پۆمەشچىكلەدەن
سېرىب يشچيله بلا كرهستىيانلانى قوللارېنا بەردىلە.
ۆل ساغات ساولاى ۆروسدا يشچيلهنى، سالداتلانى،
كرهستىيانلانى سۆۆتلەرىنى دەپوتاتلارېنى سىهزتلەرىن
جېيدېلا. ۆل سىهزتە لەنىن خار زاماندا ايتىب
تورووچو سوچا ئەتدىلە: جەرلەنى، فابرىكلەنى، زاۆتلانى،
داغىدا ساولاى يشچيله بلا كرهستىيانلانى ماگېلای
تەرلەرى بلا تابېلغان بايلېقنى، الانى ارتېقلىق بلا قوللارېنا
جېىب الانى كوچۇ بلا جارلى خالقنى قانېن يچىب
تورغان: كاپيتالېستلەدەن، پۆمەشچىكلەدەن سېرىب جارلى

خالتقا - يشچيله بلا كرهستيانلاغا بهريرگه زا كۆن ئەتیب
به گيتديله،

ۆ نۆو (ولاست) ارتي اللې بلادا يشچيله بلا كرهستيانلاني
قۆللارېنا، تۆشدۇ جاگگي پراويته لستوا قورالدي، خالق
كۆميسسارلاني سۆۆتلەرى، ۆل پراويته لستواني پره دسه دا
ته لى له نين بۆلدو، ۆلۇب كه تگينچيدا بۆلغانلاى توردو.
داغيدا اني كيبىك ساولاي رۆسساياني يشچيله ريني،
كرهستيانلارېني، كراسنۆارمه يسالارېني، قازاقلارېني،
سۆۆتلە ريني سيه زتينه سه نترالني يسپۆ لنيته لنبي كۆميتە تگه
دهپو تاتلادا ايرېلدي.

ئەندى يشچيله نى، كرهستيانلاني كاييتا ليستله، پۆمه شچيكله
بلا له نين ايتخانچا ارو كۆرهشمه كليكلەرى باشلاندي،
ۆل كۆرهشمه كليك كۆب قان تۆكگەندى، كۆب جلاموق
تۆكگەندى، ئەندىوا خۆرلاب بارادي، ۆل كۆرهشمه كليكگه
باشچىلىق ئەتگەندا له نينه دى؛

ۆل كۆرهشمه كليك كەرتى بۆلوب نه ۆلۇۋ نه دا خۆرلاوو
دەب ئەتيلگەن قازاوات ئەدى.

نەدەندا الغين نەمچالا بلا قازاواتني تۆختاتېرغا
كەرەگەدى. مه ليوان - مه ليوان وروس اسكەرلەدە - سالدا تالا
بلا كرهستيانلاا كۆپالادا ۆلتوروب سۆۆتسكاييا ولاست
نه ئەتەرىكدى ئەكەن بيزگە دەب قاراب توراەلله.

لەنن بیلەدەدی بیزنی نەمچالا بلا قازاوت ئەتەرگە
قارووبوز بۆلماغانین، انی ۋچۈن نەمچا کاپیتالیستلە نە
اور زاتنی ایتسالادا ھو دەب الا بلا جاراشیب قازاوتنی
تۆختاتیرغا کەرەگەدی.
نە ئەتیبدا قازاوتنی تۆختاتمای بۆلوق تۆیولەدی.
بیزنی ۋتوبوز، ۋغوبوز جۆغەدی، اشاریغیبیز ازەدی،
مەشینا جۆللا اسکەرلەنی جۆرۋ تالماەدیله، ۆل بۆلوم بلا
قازاوات ئەتمەکلیک رەۋلۋسیانی جۆیماقلیق ئەدی. ۆل
زاماندا نەمچا کایزەر پەترۆگراتنی، مۆسکوانی الیب
پاتچاخنی ۋنۆون سالیر ۋچۈن سۆۋتلە بلا کۆرەشیپ
باشلارەدی. لەنن مونو باریندا اگکیلاەدی، الای بۆلغان
ۋچۈن انی اگکیلاماغانلا کۆبەدیله؛ لەنننی قۆلون توتوب
انی بلا بیرگە کۆرەشیپ تورغان، سۆل سۆسیال-رەۋلۋسیۆنەرلە
ۆل ۋغای کۆمونیستلەدا کۆبەدی انی اگکیلايالماغان.
ۆل زاماندا پراویتەلستوادا بۆلغان سۆل سۆسیالیست-
رەۋلۋسیۆنەرلە بلا کەسلەرین سۆللاغا تەرگەب تورغان
کۆمونیستلە گەرمانییا بلا جاراشماقلیقنی قابیل ئەتمەدی،
نەمچالا بلا قازاوات تەتەیک دەب توراهللە. کۆب ادامنی
کۆزونە کۆرۋنەدەدی: نەمچالا بلا جاراشماقلیق فرۆنتدا
شکۆکنو قولونسا الیب تورغان نەمچا سالداتملانی

ساتماقلىقىدى دەپ. الاى بۆلغان ۋچۇن داغىدا كۆب ادام
ايرالماھ دىلە، گەرمانىيا بىلا جاراشماقلىق، گەرمانىيادا
سامۆدەر ژاۋىيانى تاختادان قىستاماقلىققا خازىرلانماقلىق
بۆلغانىن. ۆل الاى بۆلۇبدا چىقىدى، انى ايرغاندا،
بىلگەندا قورو لەلینەدى. برەست دەگەن شاخاردا
گەرمانىيا بىلا جاراشوو قاغىت جازغانلاى ۆ ساغات لەنن
جازدى: «ادامنى ئەر كىشىلىگى بۆلورغا كەرە كدى،
اچىق كەرتىنى تۆز بە تىنە قارار چا. بىزنى قالاي خۆرلانلار
قالاي كەسەك — كەسەك ئەتگەنلەرىن، قالاي قول
ئەتگەنلەرىن، قالاي سىندىرغانلارنى تۆب تامىرىنا
دەرى ۆلچە لەرگە، بىلىرگە كەرە كدى. بو زاتنى نە قادار
ارو اگىلاساق ۆل قادار كۆشلۇ، قاتى بۆلور بىزنى
موراتىبىز ئەر كىنلىككە، بىزنى قول بولماقلىقدان بىچىنىرغا
تەرمىلمە كلىكىبىز ۆل قادار كۆب كۆشلۇ بۆلور».
بىزنى قرالىبىزغا كەرتىسىدا نە قادار وللو اورلوقلا
جەتدىلە. 1918 جىلدا مارتنى اللەندا خالق كومىسسارلانى
سۆۆتلەرىدا، انى بىرگەسىنە ساولاي پىراوئەلستوادا
پەترۆگراتدان مۆسكوغا كۆچدولە، اپرەلدەوا نەمچا
اسكەرلە وكرائىنانى اللەلا، نەمچا يىناراللا ادام كۆرەگەن
ئەشىتمەگەنچا وللو ارتىقلىققا ئەتىب، ساقلاولو بۆلماغان

خالقنى تۆناب ارتىقلىق، زۆرلوق ئەتىب باشلادىلا.
وكرائنادا يىشچىلە بلا كرهستيانلا نەمچالا بلا پارتيزان
قازاوات ئەتىب باشلادىلا. نەمچا يىناراللا ئەللەنى
(военное положение) شاхарلانیدا قازاوات بۆلومغا سالدىلا
وكرائنانى يىشچىلەرى بلا كرهستيانلارى ۆل قازاوات
بۆلومغا جووابخا نەمچا ۆفيسەرلەنى، يىناراللانى ۆلتۇرۇب
باشلادىلا.

وكرائنادا گەرمان اسكەرلەنى بۆلوشاوقلارى بلا
پۆمەشچىكلە جاگكېدان جەرلەرىن كەسلەرىنى قۆللارېنا
بەكىتدىلە.

ۆل زاماندا مۆسكوادا نەمچالانى ميرباخ دەگەن
پۆسوللارى توراهدى، خارمىنوت ساين بىز اور زاتنى
تۆلتورالمى تۆختاساق خارمىنوت ساين اسكەر كوچ
بلا قۆرقوتوب توراهدى.

اندان سۆرادا سۆل سۆسىيال-رهۆلۇسىۆنەرلە برەستدە
نەمچالا بلا جاراشېرغا ئەتىياگەن قاغىتخا رازى تۇيولە.
دىلەدا كۆممونىستلە بلا اچىق كۆرهشىب باشلارغا ئەكى
ئەلىدەن توراهلله. يشاه مونو ۆچۇندا بىراز اماگگا باراهلله.
ۆگ سۆسىيالىست - ردو لۇسىۆنەرلەوا قازاواتنى
الېندان ۆغونا پۆمەشچىكلە بلا كرهستيانلا بلا جاراشېب

بۆشاغانەدىلە يىشچىلە بلا كرەستىيانلا بلا كۆرەشىرگە.
الا سۆۋتلەنى باشچىلارېن ۋەلتۇررۇگە مورات ئەتىب
كۆرەشەللە. كىمدەندا الفېن لەنىنى ۋەلتۇررۇگە. يىوننو
20 پەترۆگرات يىشچىلەنى ئەم سۈيگەن تامادالارى
ۋەلۇدارسكىنى ۋەلتۇردۇلە، يىولنو 6 ۋەروسنوسۆۋتلەرىنى
ساولای سىهزىگە جىيلغان زامانلارېندا موسكوادا سۆل
سۆسىيالىست - رەۋلۇسىيۆنەرلەدا كۆلتۇرۇلدۇلە، الا
نەچچالانى پۆسۆللارېن - مىر باخنى ۋەلتۇرۇب ۋەستاوات
ئەتىب ساوت، سابا الېب سۆۋتسكايلا ۋەلاستخا قارشىچى
بۆلۇب تەبرەللە. سۆرا دزەرژىنسكەنى، پۆچتالا بلا
تەلەگرافلانى كۆمىسسارلارى پۆدبەلسكەنى توتدولا،
تەلەفون ستانىسىيانېدا، تەلەگراف ستانىسىيانېدا الېلا،
اندان سۆرا خالق سۆۋتلەنى كۆمىسسارلارېندا توتارغا مورات
ئەتىب تەبردەيلە

لەنىن جەگىل ۋەغونا ساولای يىشچىلەنى جۆل تامادالارېن
جىيدى. الانى ۋەستانىيالارېن باسېب جوقلاتدېلا. الاى
بۆلغان ۋچۇن بىزنى قرالېبىزنى بۆلۇموادام اگىلامازچا
اور ئەدى. مايدا ۋەغونا فرۆنتدان قاچېب ۋەروسخا كەلگەن
چەخۆسلاواك ۋەترىاتلا، ۋەك سۆسىيالىست رەۋلۇسىيۆنەرلەنى
كادەتلەنى، پۆمەشچىكلەنى، كاپىتالىستلەنى بۆلۇشلوقلارى

بلا سۆۆتسكاييا ولاتسسخا قارشچي بۆلوب و ستاوات ئەتیب
تەبرەللە. قىبلادا، دۆندا بىزگە گراسنوف دەگەن يىنارال
قارشچي توردو؛ بىر بىر جەرلەدە وەزدلەدە وڭ سۆسىيال =
رەۆلوسىيونەرلە بلا ئەللەدە بايلا (كولاكلا) گرهستىيانلانئى
بۆقلاب باشلاللا، اچلىق جەتیب باشلادى، ارمىيا بىز
جۆغەدى. خار كىمنى كۆزۈنەدا ساۆتسكاييا ولاست و لاو
قۆرقودا بۆلغانچا كۆرۈندۈ. الاى بۆلغان ۋچۈن لەنىن
الغىنچا قۆرقماى، كۆز قاقماى اللىنا باراى، ىشچىلە
بلا گرهستىيانلانئى الانى جاو لارى بلا قازاوات ئەتەرگە،
قىزىل ارمىيانى (گراسنايا ارمىيانى) قورارغا، اشارىق
جىيارغا، بىرىگىرگە، تاوكەللىكگە، ئەس تاشلامازغا
چاقىرىپ كۆرەشەدى.

اوگوستنو جىيرما بلا و نوندا وڭ سۆسىيالىست -
رەۆلوسىيونەرلەدەن كاپلان دەب بىر قىز لەنىنى گۆرۈخ
بلا اتدى، ۆل قان يىچگەن قاتىنى كۆرۈخونو ئەكى
و غو ىشچىلە بلا گرهستىيانلانئى جۆل و ستالارىنى كۆكرەگىنى
باش جانىنا كىردىلە، لەنىنى جاشاوو تۆكگە تاغىلىپ
قالغانچا بۆلدو، الاى بۆلغان ۋچۈن دونيانى ۋسۈندە
بۆلغان جارلىنى ناسىبىنا لەنىنى چارخىنى كۆچلۈلۈگۈ بلا
ۆل ۆل قۆرقولو جارالادان ساو بۆلدو. ۆل سا ولاى

يشىچى مىللەتنى ناسىپىنا ساو بۆلدودا داغىد جا گكىدان
كەسىنى زامانىدا، كۆچۈندا، اقبلىندا يشىچىلە بلا كرهستىيانلانى
باشلارينا بۆش ئەتەر يشىگە بەردى.

سۆسىيالىست - رەۋلۇسىيونەرلەنى لەنىنگە ئەتگەنلەرىدا
(1918 جىلدا) ۋۆلۆدارسكى بلا ورىسكىنى ۋۆلتۇرگەنلەرىدا
سۆسىيالىست - رەۋلۇسىيونەرلە نەزاتلا بۆلغانلارېندا الا
كرهستىيانلا بلا يشىچىلەگە نەبەرلىكلەرېندا ساولاغا ۋۆغاي
سۆقورلاغادا كۆگۈزدۈلە.

الانى لەنىنى جارالى ئەتگەنلەرى ساولاي دونياغا
لەنىن كۆرەشگەن يش ساولاي دونيانى ۋۆسۈندە ونوغوب
تورغان خالقنى بۆيونسخادان الېب باشىنا بۆش ئەتەرگە
كۆرەشگەن يش بۆلغانېن بەلگىلى ئەتىب يشىچىلە بلا
كرهستىيانلانى انى تۆگەرەگىنە انداندا بەك جىپىدى.

لەنىنى ۋۆل جارالى ئەتگەنلەرى ساولاي دونياغا
اچىق ئەتدى سۆۋتسكايلا ولاستنى جاولارى، ساۋتسكايلا
ولاستنى خۆرلار ۋۆچۈن انى ۋۆيار ۋۆچۈن، بىر زاتداندا
قايتما زلىقلارېن، تىپىلما زلىقلارېن، كا پىتالىستلەنى
پۆمەشچىكلەنى، الانى شۆخلارى سۆسىيالىست. رەۋلۇسىيونەرلەنى
خۆرلاماي امال بۆلماغانېن، الانى خۆرلارغا نە كۆچنۇدا
سالېب كۆرەشېر كە كەرەك بۆلغانېن.

تۆرەشمە كلىكنى، سېناما قايىقنى ۋاللو سودا القېنى
الدا ئەدى.

كەرتىدى، بىزنى قىزىل اسكەرلەر بېزىز 1918 جىلدا
دوۋىدا يىنارال كراسنوفنو خورلادېلا، اللى بولغان ۋچون
جاگىدىن جاگى بولوتلا باسنىپ باشلاغانە دىلە. 1919
جىل ساۋلاى ادام كۆرمەگەنچا ۋاللو كۆرەشمە كلىك بلا
كەتدى؛ قىبىلادان دەنىكىن، قازاقلا، ۋروس كاپىتالىستلە
بلا پۆمەشچىكلەگە بولوشخان فرانسوزلا، كۆن چىققان
جانىندان كالىچا كنى اسكەرى كەلەدى، سىبىردە ياپونچولا
خوزىاينلىق ئەتەللە، ارخانگەلدە يىگىلىز اسكەرلە تورايەللە،
پەترۆگراتخا يودەنىچ جەتىب كەلەدى. قىسقا سۆز
جاۋلار بېزىز تۆرت جانىبىزنى قورشۇۋلاغانە دىلە. نە زاماندا
ۋكتىابردا قېين بۆلدو، جاۋلار بېزىز بىر پلان بلا ىشلەللە.
دەنىكىننى اسكەرلەرى ۋرىۋلغا جەتە كەتگەنەللە، يودەنىچ
پەتەربورگگا جووقلاشخانەدى، خالقادا ادام ئەشىتمەگەنچا
ۋاللو اچلىق بارەدى، بىزنى اسكەرلەر بېزىز دە قوللوق
ئەتگەن ئەسكى پاتچاخ يىناراللا شىپونلوق جورۇتەللە
موسكوادا زاگوۋر شىچىكلە پەرەۋرۋت ئەتەرگە كۆرەشەللە.
ئەللەدە ۋستانىيالا قايناەللە، كرەستىيانلا شاخارلا بلا
اسكەرلەگە اشارىق جىيىغان ىشچىلەنى ۋلتۇرەللە. تەلى

اوروودان اداملا ون ميگ، ون ميگ ۆله يه الله ارتيقسىزدا فرونتدا
اداملا بهك ۆله الله، سوؤتسكايلا ولاست توگه رگى وت
قورشوو بلا قورشالغان بيرگيتچه قرالچيققا وشاب
قالدي. كوؤب جولدا بۆلاه الله اللاي كۆله اسكهرلەنى
فرونتخا بيهرگه مادار تابيلماي قالغان؛ ئەلله ده وستاوات
ئەتگەن بايىلا مەشىنا جوللانى رهلسالارپن اليب،
پۆيه زدلهنى (مەشىنالانى) شكۆكلا بلا اتيب، تەله گرافلانى
چاچيب، كۆپۇرلەنى كۆيدۇرۇب اسكهرنى فرونتخا بيهرگه
امال تابدېرماي قۇيغان كۆله بۆلاه الله. خار كيمنى كۆزۇنەدا
يشچيلەنى كرەستيانلانى پراۋىتە لستوالارى جىغىلىب بارغانچا
كۆرۇنە يەدى. ول و غاي رهو لۇسىيا ۋ چۇن كۆرەشگەن
ئەم قاتى، ئەم باتېر رهو لۇسىو نەرلەدا تىتيرە گەنە الله.
قورولە نىنەدى الغىنچا وللولى، ارېماي، تالماي خار
زاماندا ئەس جىيب ساغىش ئەتیب خار كيمنى ورنونادا
يشلەب تورعان، انى زاليملىگى، وت كيبيك كۆشلۇ تاوشو
خار كيمنى وياتدى، ئەس تاشلاغانلاغا ئەس سالدې،
خار كيملكە قانات بيتدېردى، تاوكەللى ئەتدى، بيريكدېردى،
خۆرلار بقلارپنا يناندېردى.
تاك اتخاندىان كەچەنى ورتاسىنا دەرى يشچيلە بلا
كرەستيانلانى باشچىلارى، يشچى كرەستيان بۆلكلانى

ۋلۇمسۇز كاماندىرلەرى، ۋل اقبىل، ۋل جۇرەك، كەسىنى
موراتىندان تايماي توراھدى. ۋل كەسى سۆۋتلەنى قورورغا
كۈرەشمە كلىكنى تاماداسى ئەدى، قىزىل اسكەرنى اللىن
ۋل قوراب باشلاغاندى. ۋل انى بەگىتكەندى، الانى اشارىقلار پىنا،
كىيەرىكلەرىنە، ساوتلار پىنا سابالار پىنا قاينى ئەتكەن،
ۋل ئەدى، ۋل تىرىدلانى فرونتلاغا يگەن زاماندا ۋل ئەدى الاغا
قاراغان. بىر بىرلەدە كەچە ۋچ ساغاتدا، تۆرت ساغاتدا
انى ئەم ارىماي كۈرەشۈچۈ پۆمۋشنىكلەرى جوقلاغاندىن
سۆرا ۋل كىمنى بۆلسادا تەلەفوننو قوگر اوو بلا وياتىب،
بىللاى، بىللا ۋ تىرىاتلا فرونتخا كەتدىلەمى، الاغا اشارىق
يچەرىك تاپىلىپ تۆلو بۆلدومو دەب سۆرووچانەدى،
بىر بىرلەدە لەنىن جوقونو تىنشاينىن ارتى اللى بلادا
ونوتوب يىشچىلەنى بىر كاماندىرلەرىن كەسىنە چاقىرىپ
كەچەنى وزونون اگگا فرونتدا يىشلە ۋالايدىلا، اسكەر
نە زات ۋچۈن يىنجىلەدى نە كەرەك بۆلادى دەب
سۆروب تورووچان ئەدى؛ بىر بىرلەدە ارىپ ۋرگە قوبالمازچا
بۆلوب تورغانلانىن فرونتخا بارغان يىشچىلەنى تۆبەب
سۆلەشىپ اشرىپ ۋچۈن توروب الا بارغان ستانسىياغا
بارووچان ئەدى.

لەننن انى بىرگە ساولاي ئەكۆنومىچەسكى جاشاۋندا
پۆلىتىچەسكى جاشاۋندا كەسى قۆلغا الېب، باشچىلىق ئەتىب
باردېراھدى؛ بۆلغان دەكرەت (زاكۆن) انى باشچىلىغى
بلا قارالايله. خارنە كەرەكلى بۆلغان يشدا انى قۆلوندا
قارالاھدى.

لەننن نەدەندا اشارېت جانېنا بەك ساغېش ئەتەھدى:
پرودوۋلستوۋننايا رازۋرستكا كرەستىيانلاغا قالاي اور
يۆلغانېن، الانى مۆلكلەرى انى امالتېن قالاي جونچوغانېن،
ۆل ارتېق الوو كرەستىيانلاغا ارتېقلىق ئەتۈۋ، كرەستىيانلانې
قالاي اچوولو ئەتگەنېن، بلانې بارېندا بەك ارو
اگگېلاھدى لەننن.

ۆل كرەستىيانلانې مۇرزەۋلەرىن الغان زاماندا
زاكۆندا بۆلماغان بىر زات بۆلماسېن دەب لەننن
قاراغانلاي تورايەدى، اندان سۆرا كرەستىيانلاغادا
ايتايەدى، اگگېلاتايەدى: كرەستىيانلا بۆلوشماي يشچىلە
نە كالچاكنې نە دەنىكىننى خۆرلاياللىق تۇيولدۇلە.
الا انى خۆرلايالماسالا، كرەستىيانلانې ۆكتىابردا ۆل
كۆرەشىب پۆمەشچىكلەدەن سېرىغان جەرلەرىدا كرەستىيانلاغا
قاللىق تۇيولدۇ دەب.

قالغان قراللا بلا پولىتېكانى چۇرۇتگەندا لەنېنەدى.
ۆل، كەسىنى اقبلىنى ولولوغو بلا بېزگە جاو قرالانى
تاشا جۆللارېن ساولاي بېلدى، كۆردۈ. انى قورقماي
اچىق، تۈز پولىتېكاسى بېزنى جاولارېبېزنى خورلادى.
خالق كومىسسارلانى سۆۆتلەرىنى پىرەدسەداتەللەرى،
باش قوروماقلىقنى پىرەدسەداتەللەرى بۆلوب تورغانلای، خار
يشنى: زاۆتلانى، فابرىكەنى، ئەللەنى جاشاولارېنى، مەشىنا
جۆللانى، اسكەر یشلەنى، خالقنى ۆقوتماقلىقنى، بارسىنى
يشىنە شاغرى بۆلوب بارېن اگىلاب، بارى ۈچۇندا
كۆرەشىب تورغانلای، لەنېن داغىدا بارېنى ۈسۇنەدا بېزنى
يشىچى كوممونيست پارتىيا بېزنى جۇرۇتگەندا ۆلەدى.
كوممونيست پارتىيا - ۆل اسكەردى، یشچىلە بلا
كرەستىيانلانى ئەم یشىچى، ئەم تۈز، ئەم ئەسلى، اقبلى
قاومودولا، لەنېن الا بۆلماي سۆۆتسكايلا ولاستنى
جاولارېن خورلاياللىق تۆيولەدى. ۆل پارتىيانى قوراغان،
انى تاماداسى، جانى، جۇرەكى، اقبلى، انى جۇرۇتگەن
لەنېنەدى. اللای ادام تامادا بۆلماي 1918، 1919، 1920
جېلالدا خورلارغا بېرمادار جۆغەدى.

1919 جىلدا ۆكتيابر ايدا قىزىل اسكەر ۆريۆلنو
قاتىندا دەنيكىننى اسكەرىن چاچدىلا، ۆل جىلدا نۆيابر
ايدا بىزنى قىزىل پۆلكلارىبىز پەترۆگرانتى قاتىندا
يودەنىچنى اسكەرلەرىن خۆرلادىلا، 1920 جىلداوا
گالچا كداندا داغىدا قالغان پاتچاخ يىناراللاداندا بۆشالا،
انى كىيىك داغىدا پۆليا كلانى بىزنى جەرىبىزگە چابخانلارىن
تۆختادىلا.

1221 جىلغا سۆۆتسكاي رۆسسىيا تۆگەرەگىندە خۆنشو
قرالارى بلا: ئەستونىيا بلا، لاتۋىيا بلا، پۆلشا بلا داغىدا
فىنلىياندىيا بلا جاراشدى، فەبرالنى 27 گروزىيا بلا جاراشدى،
اندان سۆرا انى پزىندان ساولاي كاوكازدا چىقىدى
مەنشەۋكلەنى تۆبلەرىندەن، الانى تۆبلەرىندەن چىغىب
سۆۆتسكاي ولاست بلا بىر ۋىدەگى بۆلدو. ئەم ارتىندا
1922 جىلدا اپرەلدە بىزنى جاولارىبىزدا بىزنى
قابىل ئەتدىلە: بىزنى خۆرلاغان جاولارىبىزگە نوپادا
كۆنفەرەنسىيا چاقىردىلا، ۆل كۆنفەرەنسىيادا بىزنى
پرەدستاۋتەللەرىبىزدا بۆلدولا. رۆسسىيا جۆق بۆلوب
قالمادى، رۆسىيادان، ارمەنىيادان، گروزىيادان، ازەر-

بەيجاندىن، داغىدا باشكىرىيادان، داغىدا رۆسىيادا بولغان
مىللەتلەدەن قورالغان جاڭگىي، زالىم قرال بولوب ۆسگەندەن -
ۆسۆب كۆشاۋدەن كۆشاۋ بولوب باشلادى.

نە الامات، سەير مادارلا بلا، دارمانلا بلا تابدى لەنين
مونو بارىندا؟

لەنين دونياغا ئەكى سەير كۆكۆزدۇ: بىرى ىشچىلە
بلا كرەستىيانلانى نۆگەر ئەتمەكلىگى، ئەكىنچىسى ۆروسدا
بولغان مىللەتنى كەسىنە ئەركىنلىك بەرگەنى.

لەنين جاراتىلغانلى كەسىدا كۆرەشىپ قالغانلانىدا
ۋرەتىپ تورغاندى كرەستىيانلابل ىشچىلەنى بىرىكىدىرىپ
بىر كۆشاۋ سۆيوز (نۆگەر) ئەتەرگە. ىشچى كرەستىيانسىز
قارووسوز لوغو كىيىك، كرەستىياننى مىرزەۋ، داغىدا قالغان
ئەتگەن زاتلارى بولماي جاشارغا امالى بولماغان
كىيىك؛ كرەستىياننى ۋتمەكى، انى سۆڭكۆسۈ بولماي ىشچى
كاپىتالىستنى خۆرلايالمالغىچا، كرەستىياندا ىشچى بولماي
بۇمەشچىكنى خۆرلايالىق تۇيولدۇ؛ ىشچى كرەستىيانىڭا
قوماچ ئەتمەسە، تەمىر ئەتمەسە؛ قالاچۇك، ۆراق، چالقى؛
ئەتمەسە؛ چوروق، كىيىم ئەتمەسە؛ توز، فاتەگەن چىغارماسا

داغیدا انی کیبیک کرهستیانی جاوونا کەرەك بولغان
زاتلانی ئەتمەسە، کرهستیانی کەسینی جاشاون یگی ئەتاللیق
تویولدۇ. کرهستیانیلا یشچیلەگە بۆلوشماسالا بیزنە
کالچاکنی نە دەنیکینی، نەدا ورانگەلنی خۆرلایاللیق
تویولەدیک. پرودوۆولستوننایا رازوۆرستکانی تۆلتورورغا
کرهستیانیلانی قوللاریندان کەلمە ی تۆختاغانیندا لەنین ما
بو بیزایتخان زاتلا ۋچۇن ایلاندردی پرودرازوۆرستکانی
پرودنالتو ککا (ۆل 1921 جیلدا مارتنی 29 زا کۆن بلا
بولدو). قازاوات بۆشالیدی (تۆختادی)، ئەندی مۇرزەۋ
جیپار ۋچۇن الای زۆرلوق کەرەك تویولدی، یشچیلە بلا
کرهستیانیلانی (سابانچیلانی، مالچیلانی) سۆیوزلاری
(نۆگەرلیکلەری) کرهستیانی پرودوکتالانی (کرهستیانیلانی
ئەتگەن زاتلارین) باشخا زاتلاغا ئەرکین اوشدوروو بلادا
بەگیرینگەدی

الای بلا لەنین جاگکی ئەکو نۆمیچەسکایا پۆلیتیکانی -
ئەرکین ساتوو، الوو؛ ئەرکین کەسینی زاتین اوشدورماقلىق،
ساتماقلىق زا کۆننو چىغاردی، ۆل زا کۆن ارتىقىسىزدا
کرهستیانیلا، ۋچۇندۇ.

گراژدان قازاواتنى زامانىدا لەنينى يىشچىلە بلا
گرەستىيانلانى قىراللىقلار پىن - گو سودا راستوالار پىن اودورماي
تىغان سەير دارمانى يىشچىلە بلا گرەستىيانلانى نوگەر
ئەتمە كلىگى بولغاندى، الانى نوگەر بولغان كۈچلەرى
ساولاي دونيانى خۇرلار.

لەنينى ئەكىنچى سەيرىشى و لدو: مىللەتلە كەسلەرى
سۇيگەنچا جاشارغا ئەركىنلىك بەرمە كلىگى.

مىللەتلەنى باشلار پىنا بۆش ئەتمە كلىك و لدو. خار بىر
مىللەت نە از مىللەت بولسا دا كەسى سۇيگەنچا جاشارغا،
كىم بلا نوگەر بولورغا سۇيسە انى بلا نوگەر بولورغا
ئەركىنلىك بەرمە كلىك.

بىر قاوم مىللەت نە كۈچلە، نە وللو بولسا دا كەسىندەن
از، كەسىندەن قارو و سوز مىللەتنى و نوقدورورغا، يىنجىتيرگە
ئەركىنلىگى جوقدو. خار مىللەت سۇيگەنچا ئەركىن
جاشارغا، كىم بلا سۇيسە انى بلا نوگەر بولورغا، سۇيمەگە -
نىندەن ايرىلارغا، كەسىنى تىلى بلا سۆلەشپىرگە، كەسىنى
اسكەرىن قوراب توتارغا، كەسىنى شكۈللار پىن قورارغا،
مىللەتلەنى نوگەر بولما قلىقلار پى كەسلەرى راز بلىقلار پى بلا

بۆلورغا كەرەكدى، تامام تۈز قارناشلىق ۋە زاماندا
بۆلۈۋىدۇ. ما، لەنن سۆز بلا بۆلمى يىش بلا اللاي
نوگەرلىكگە انى ۋچۇن چاقىراھدى. ما انى ۋچۇن
قورالغاندى مىللەتلەنى بو ساغاتدا جاشاب تورغان
يشچىلە بلا كرەستىيانلانى سۆيوز گۆسودارستوالارى. 1921
چىلدا لەنن ساولاي دونيانى يشچىلەرى بلا كرەستىيانلارپن
چاقىرىپ سىھزىت ئەتدى. بۆلغان يشچى كۆممونىست
پارتىيالانى ۋىبۆرنالارى ساولاي دونيانى بۆلغان كۆممونىست
يشچىسىن. كۆممونىست سۆيوز ئەتەر ۋچۇن. تامادالارى
يشچى كلاسنى ساتوۋچو، كاپىتالىستلەگە بۆلوشوۋچو (ئەكىنچى
كۆممونىست يىتەرناسىۋونالى) ۋرنونا خاق كەرتى يشچىلە بلا
كرەستىيانلا ۋچۇن كۆرەشكەن (ۋچۇنچۇ يىتەرناسىۋونالى)
قورار ۋچۇن مۆسكواغا جىپىلدەلا.

كەسى قىيىنى بلا جاشاغان خالق باشىنا بۆش بۆلورنە
ۋچۇن ئەتەرگە كەرەك بۆلغانن يشچىلە بلا كرەستىيانلاغا
لەنن ارىماي، تالمى ۋرەتىب توردو: بىر كۈننۋ، بىر
ساغاتنى بۆش يىمەي يىشلەب، يىشلەب، يىشلەب توردو لەنن.
بلاي اور، قاتى يىشلەمەكلىگى چارلى خالقنى

جۆل وستاسېنى - لەنېنى كۆچۈن، قاروون واق، واق -
بەلگىسىز تېشەى توردو. اقبېلېن جەگىب جېيرما بلا وڻ
جېلدىن ارتېقنى رەۋلۇسىياغا كەمسىز كۇشاۋ ىشلەمە كلىگى
لەنېنى اوروولو، ئەتدى. انى جۇرەگى اندان ارى
كۆلتۇرالمادى، قان جۇرۇتگەن تامېرلارى قارووسوز
بۆلدولا. دونيانى باشىندا بولغان ىشچىلە بلا كرەستىيانلانى
جۇرەكلەرى قالتېراب لەنېنى اوروونو بۆلومونا قاراول
بۆلوب توردولا. حاكىملەنى (دۆكتۇرلانى) دارمانلارى جارار
لەنېنگە دەب مورات ئەتىب توراھللە. الاى بۆلسادا...
1924 جېلدا يانوارنى 21 كۇنۇنۇ 6 ساغات بلا 50 مېنوتوندا!
لەنېن بېزنى تاشلادى (ۆلدۇ).

لەنېن ۆلدۇ - دونيانى ۋسۇندە ورونوچو خالق
ۆكسۇز بۆلدو.

بەش كۇنۇنۇ يېچىندە، مۆسكوادابلا مۆسكوانى گو بەرنىياسېندا
بولغان جۇز - جۇز مىڭ ىشچىلە بلا كرەستىيانلا وڭاى
ساولاي رۆسىيانى ئەتەگىندە بولغان جارلې مېلەت
كەسلەرىنى وستازلارېنى، جۆل وستالارېنى ۆلۇكۇنە
كەلىت كۆردۇلە. ادام ىنساننى جەر ۋسۇندەن تاوشو

قوروغونچو له نيننى اتى بلا له نيننى یشى و نوتولماز.
ساولای جارلی خالقنى قىپىلغى، اچوو، ساولای جلاموغو،
موراتى ئەم الغین وّل له نيننى الامات باشىنا، انى اقبلىنا،
انى جوره گينه جىپلغاندى، دونيا جاراتىغاندان بەرى
جارلى خالقنى تهرميليب تورغان یشلهرين تولتوردو.
وّل یش وچون مه ليوان اداملا وّلگه نديله. بو یش
نەدى دەسەك؟— دونيانى و سۇندە بىر ادام بىر ادامغا بىى
بۆلغانىن، بىر ادام بىر ادامغا ارتىقلىق ئەتگە نىن
قوروتماقلىقىدى. انى له نين ئەتدى.

له نين جاشاون نە یش وچون بەرگە نەسە وّل یش
الەين جاگگى باشلانگان یش بۆلغانلىققا، بىزنى
جالارىبىز ئەنتدا قووانچ ئەتەرگە دا بۆلورلا، الاى بۆلسە
له نين ئەتگەن یشنى یشچىلە بلا کرهستىيانلادان سىپرېرغا
جەرنى باشىندا بىر زاتنى قولوندان، كوچۇندەن كەلمەز:
سۆۆتاه ادام يىساننى جاگگى جاشا وونو باشلانماقلىغىدىلا،
ورونووچو مىللەتنى باشلارېنا بۆش بۆلماقلىقلارېنى باشىدىلا.
جەرنى و سۇندە ارتىقلىقنى، زۆرلوقنو، ينجىتمە كايىكنى،
ونوقدورماقلىقنى قوروتماقلىقنى باشىدىلا. له نين و لدۇ، دونيانى

ۋسۇندە خاق اشامای یشلەب جاشاغان ادام ولو بارې
ۋگسۇز بۆلدو. ۆل ۆلسەدا انې ئەتگەن یشی جاشایدې،
ۆلمەگەندې، ۆللۆكددا تويولدۇ. ۆل یش - بوغۆو، تۆرمە،
ارتېقلىق بۆلماغان كاممونىست ۆبشچە ستوانې (جاماغاتنې)
قورار ۋچۇن كۆرەشمە كليكىدى، ۆل جاماغاتدا خار ادام
بېرچا ئەركىن، بېرچا باي، تەك ناسېباي بۆللوقدو.

الاي بۆلسادا لەنيننى یشی ۆلمەز ۋچۇن ساولاي
دونيانې: جارلېسى، یشچىسى، كرەستىيانې بېزنى باغالي
وستاز بېز، نۆگەرىبېز، سۆيگەن تەگىبېز، اقبىلې تامادابېز
لەنيننى ئەتگەن ۆسوياتلارېن ونوتماين تۆلتورورغا
كەرەكدېلە.

بېرىنچى ۆسوياتې - یشچىلە بلا كرەستىيانلانى نۆگەر
بۆلماقلىقلارې. ينسانلانى باشلارېنا بۆش ئەتەرىك قورو
یشچىلە بلا كرەستىيانلانى سۆۆتلەرىدى.

ئەكىنچى ۆسوياتې، - ساولاي جوق اگىلاغان یشچىلە
بلا كرەستىيانلانى كۆممونىست پارتىياغا تارتماقلىق.
ۆروسدا سۆۆتسكايلا ولاستنى بەگىتيرىك ۆلدو.

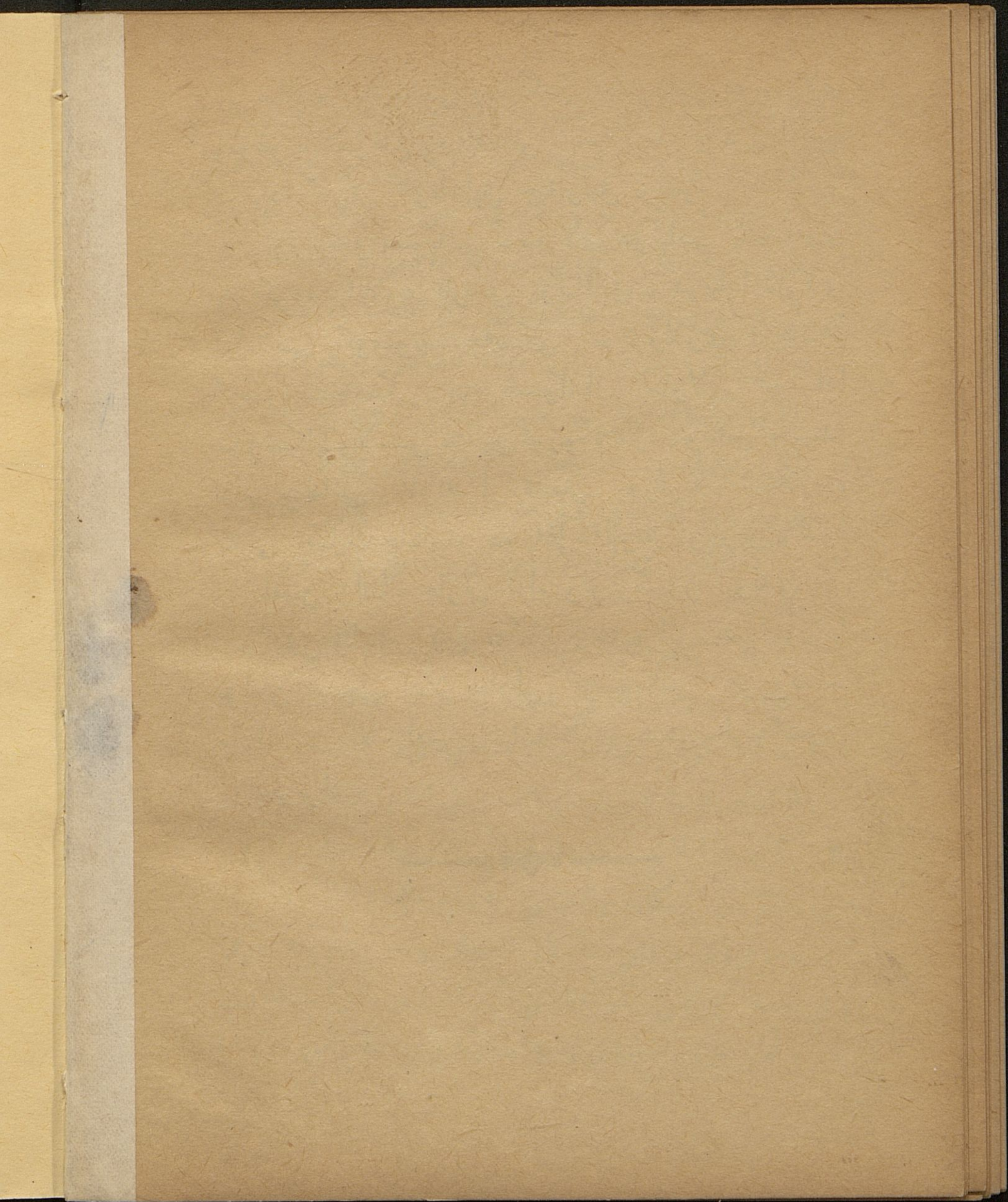
ۋچۇنچۇ ۆسوياتې، - ساولاي دونىيادا بۆلغان، ئەندىگە دەرى
ونوغوب تورغان مىللەتلەنى كەسلەرىنى ئەركىنلىكلەرى
بلا بۆلغان سۆۆت، سۆيوز بۆلماقلىقلارې. دونيانې باشىندا

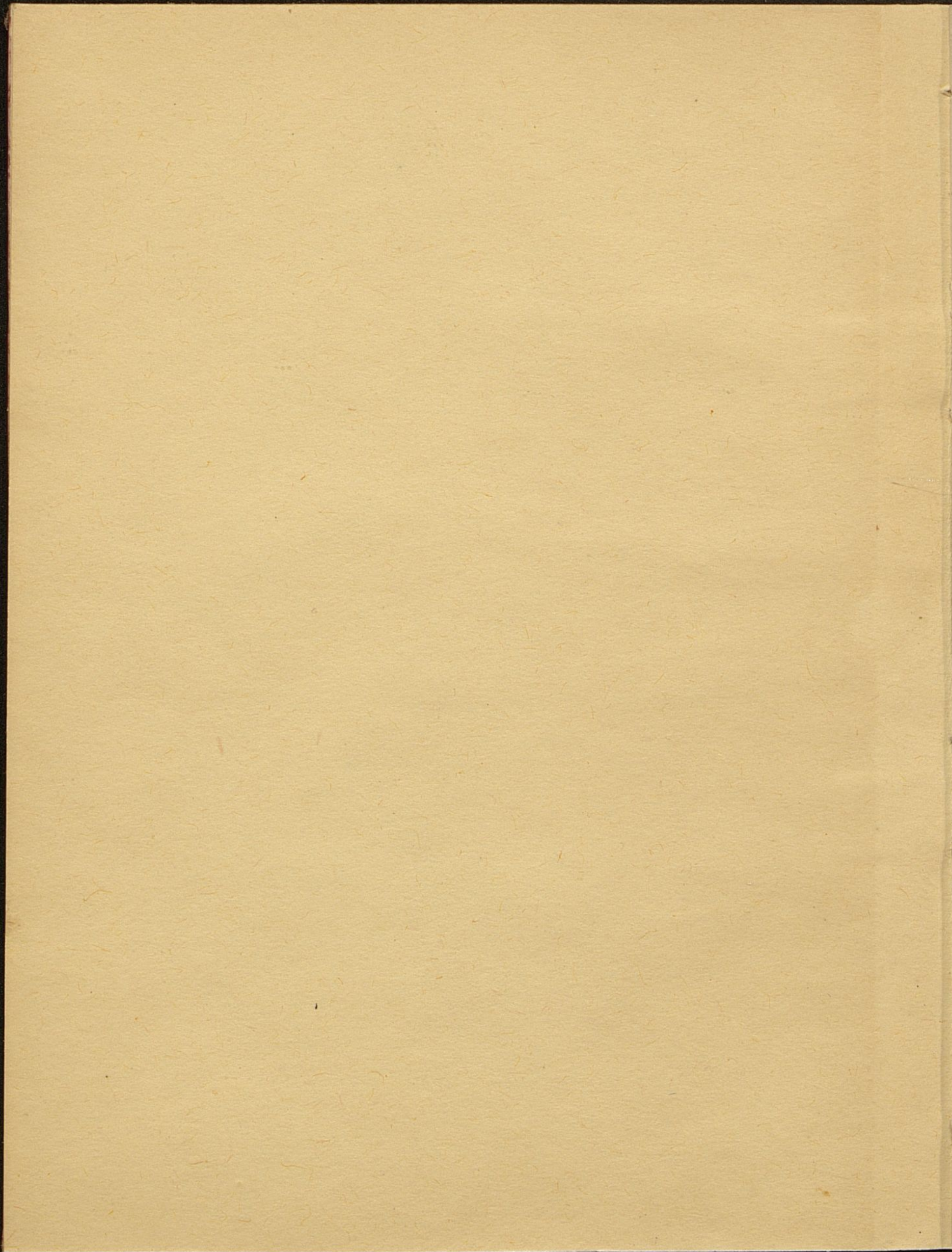
بیر میللهت بیر میللهتنی ینجیتگن ادهتنی بوزوب ساولای
ونوغوب تورغان میللهتلەنی باشلارینا بۆش ئەتیب
دونیادا کەرتی قارناشلیق چىغارلىق و لدو.

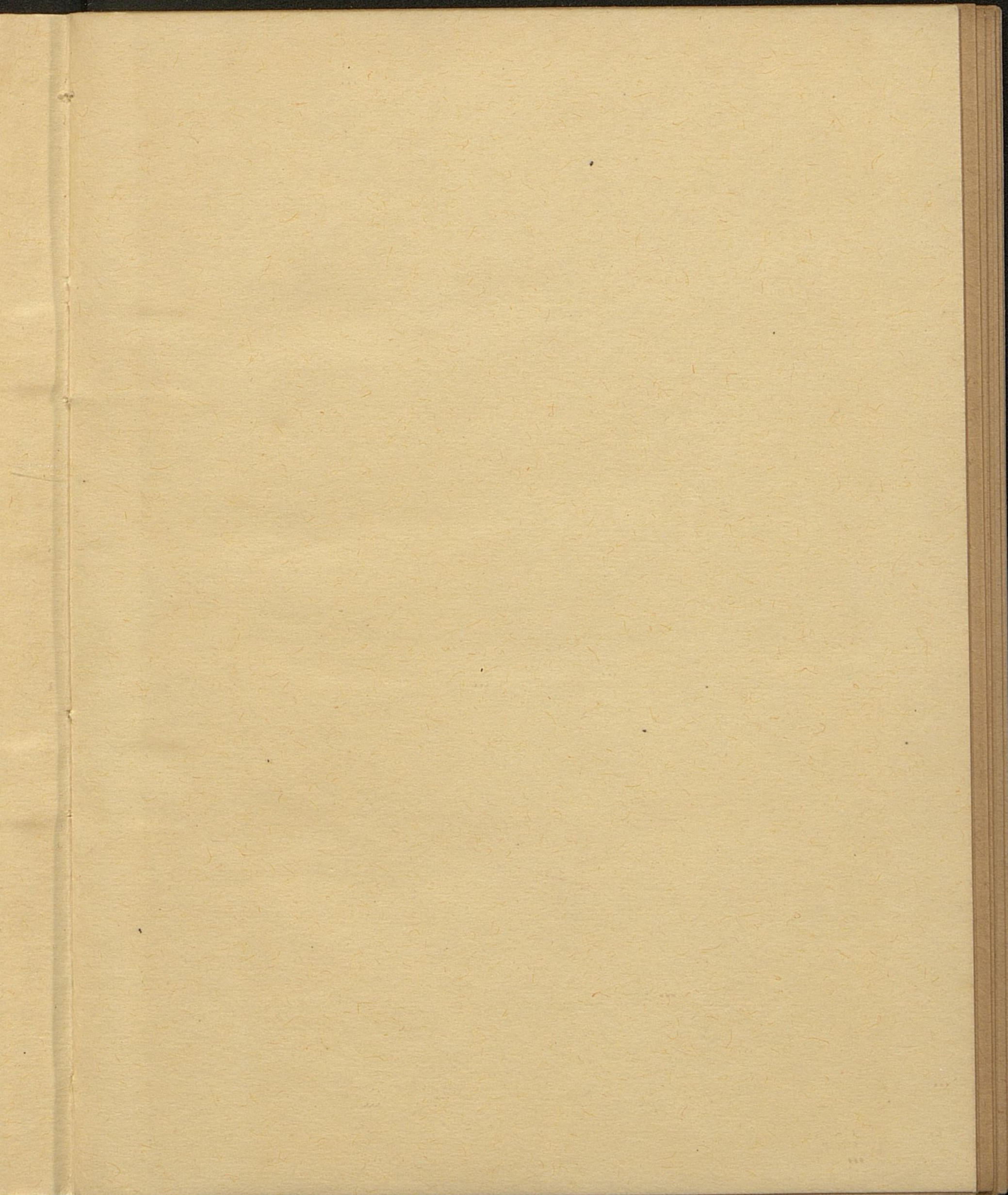
تۆرتۆنچۆ و سوياتي - ساولای دونیانی یشچیلەری
بلا کرەستییانلاری قارناش بۆلماقلىق - دونیادا ساولای
اداملانی کۆمەو نیستیجەسکی سویوزلاری (ۋچۆنچۆ
کۆمەو نیستیجەسکی ینتەرناسیوانال) ساولای دونیادا
سۆۆتسکایا ولاستنی ساللىق قورو و لدۆ، دونیانی باشیندا
ادام یۆلغاننی خارنە ارتیقلىقنی بوزارغا، تاشلارغا،
کەرتی تەکلک جاشاونو دونیاغا سالیرغا تارتاریق و لدو.
لەنین و لدۆ. جارلی ادام ولو و کسۆز بۆلدو.

لەنین و لدۆ، الای بۆلغان ۋچۆن انی یشی دونیادا
بۆلغان یشچی بلا جارلی کرەستییاننی جۆرەگیندە
جاشایدی. الالەنین باشلاغان یشنی ارتینادەری
جەتدیریرلە.

Nerskij, V. F.:

V. F. Lenin.
(Perevel na
karačaev-
bolkarskij
jazyk)
Moskva o. J.

Fan
6356

ۋ. ى. نهوسكى

Maskij - Lenin

ولاديمير يليدچ

لەنين

(وليانوف)

قاراچاي بلا مالقار تيلگه قورقمازلاني ماجيد
كوچورگه ندى.

Fan 6356

س. س. س. ر. ميلله تله ريني ارا باسماسي.

1927
1857

